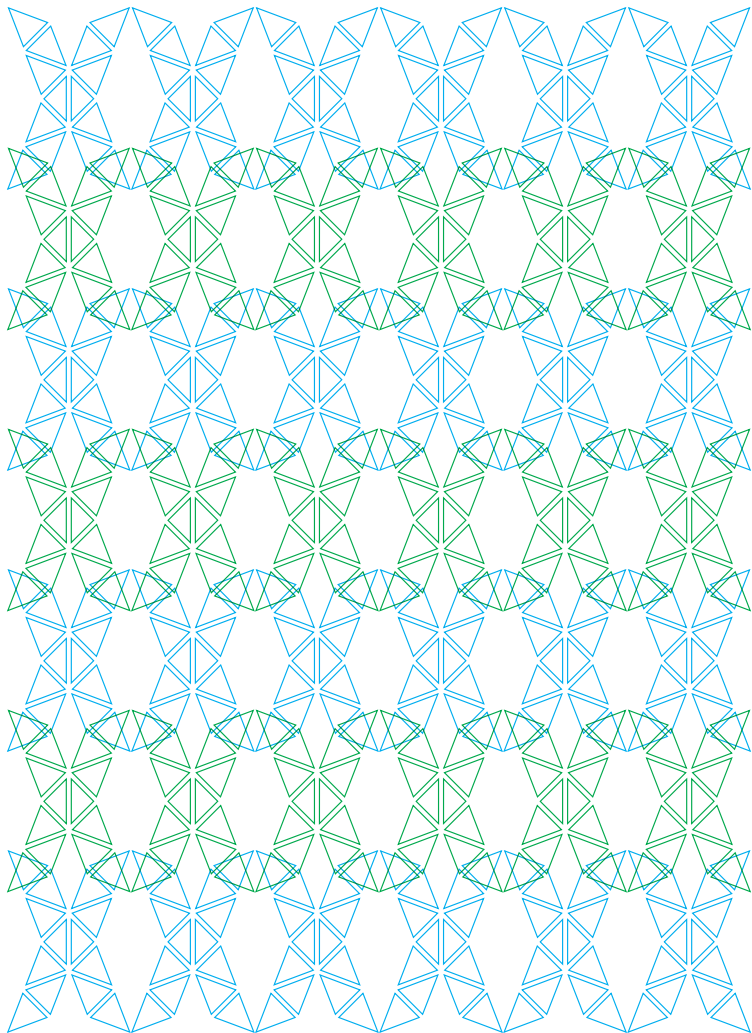

Istarska kulturna strategija

PULA-POREČ
2009.

Istra – regija kulture

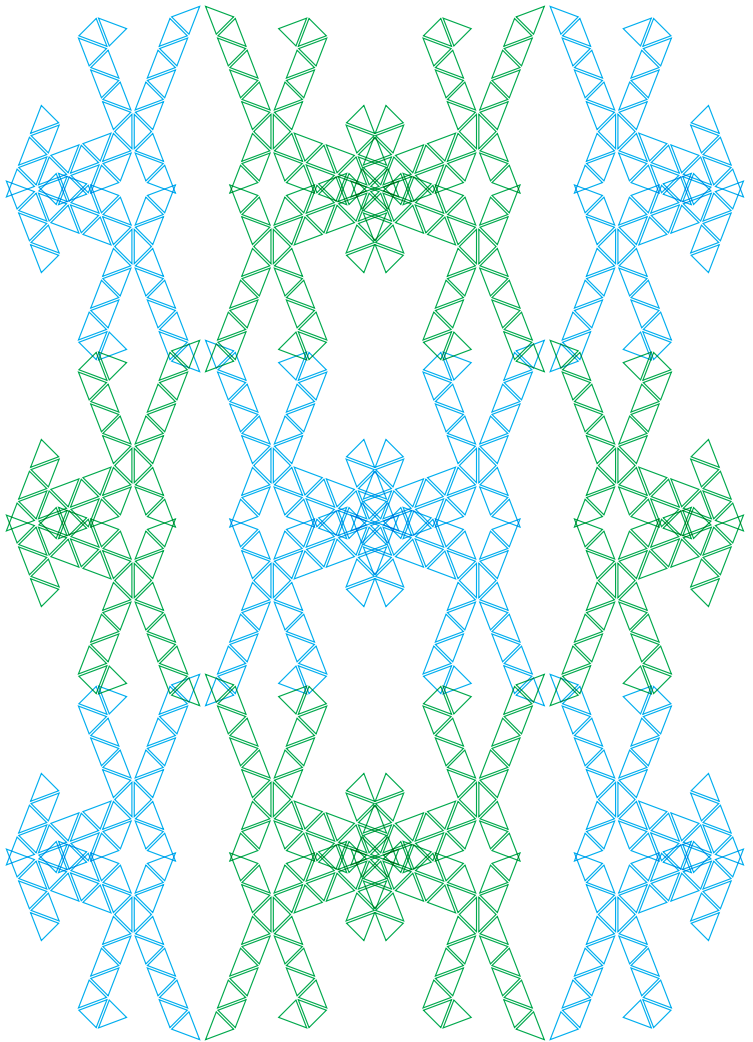
Je li moguće svakodnevicu malih ili većih istarskih kulturnih mikrokozmosa sa svim njihovim posebnostima i željama pretočiti u dokument koji će nas uputiti prema zajedničkim ciljevima?

Iako je iznimno teško odgovoriti na pitanje koje u sebi sadržava i viziju i operativnost, mnoštvo raznolikih težnji, često suprotna i na prvi pogled nepomirljiva viđenja, vjerujem da je to moguće učiniti.

Siguran sam da će kulturni djelatnici i umjetnici Istarske županije – Regione Istriana naći dovoljno unutarnje snage i uspjeti dogovoriti ciljeve koje možemo zajedno ostvariti na dobrobit svih naših građana kako bismo ugodnije i kvalitetnije živjeti.

Ponekad se riječ vizija doživljava negativno, ali znam da smo svjesni da jedino uz jasne ideje, zacrtane ciljeve, i naročito znalce koji su u mogućnosti ostvariti dogovoreno, možemo napredovati.

Uvjeren sam da će Istarska kulturna strategija – IKS biti kolektivna vizija koja će pridonijeti ostvarenju zajedničkog cilja – Istre kao regije kulture.

Živjeti kulturu Istre

Istarska kulturna strategija, kolokvijalno nazvana IKS, zasigurno više nije nepoznanica nakon što je stotinjak kulturnih djelatnika, umjetnika i zaljubljenika u baštinu iznijelo svoja viđenja, komentare, prijedloge i ideje koji su zapisani i izneseni u dokumentu koji će određivati razvoj kulture Istarske županije – Regione Istriana u idućim godinama.

Županija koja želi biti vodeća regija i u umjetničkom stvaralaštvu, zaštiti materijalne i nematerijalne kulturne baštine, organiziranosti institucija, radu udruga, suvremenoj umjetnosti... zacijelo ne može ostvariti svoje težnje bez ključnog dokumenta koji odgovora na niz pitanja: što se želi u kulturi i umjetnosti?; na koji način željeno postići?; tko će dogovoreno realizirati?...

Radom u radnim timovima, javnom raspravom, komentarima te sučeljavanjem stavova i argumenata pred 2. Sabor kulture u Poreču napisan je Nacrt strategije koji zacijelo neće zadovoljiti sve koji djeluju u kulturi i stvaraju umjetnost, ali će pridonijeti jasnoći slike kulture i umjetnosti koju želimo zajednički stvoriti u i o Istri; jasnoći slike koju želimo odaslati s našega poluotoka široj kulturnoj javnosti.

Istarska kulturna strategija – IKS viđenje je razvoja kulture i umjetnosti koja će se tijekom vremena nadopunjavati i mijenjati te je ovo sigurno samo prvi u nizu koraka kojim će biti odgovoreno na ključnu težnju kulture Istre – živjeti kulturu kako bismo živjeli sebe, svoju prošlost i vlastito viđenje budućnosti.

Sadržaj

9 Uvod

14 Metodologija

17 Istarska kulturna strategija

18 Kinematografija

20 Glazba

21 Likovna umjetnost

24 Književnost i nakladništvo

26 Kazališna umjetnost

28 Novomedijska kultura

30 Materijalna kulturna baština

32 Muzeji

34 Knjižnice

36 Nematerijalna kulturna baština

38 Kultura talijanske nacionalne manjine

40 Međunarodna kulturna suradnja

41 Međusektorska suradnja

45 Kultura i mediji

46 Informacijski servis

47 Kulturni amaterizam

48 Financiranje

51 Sintetski prikaz Istarske kulturne strategije

52 Podrška umjetničkoj produkciji

54 Valorizacija kulture

56 Umrežavanje

57 Institucionalizacija

60 Glavni tim, radni timovi i radna skupina

Uvod

Istarska kulturna strategija za petogodišnje razdoblje utvrđuje prioritete i ključne smjerove djelovanja Istarske županije u području kulture. Nacrt Istarske kulturne strategije sačinila je skupina kulturnih djelatnika koji su utvrdili stanje u postojećim djelatnostima i potrebama u kulturnom sektoru i na temelju toga odredili prioritete, ključne smjernice djelovanja i raspodjelu temeljnih resursa Istarske županije.

Područje kulture je zbog mnogostrukosti značenja iznimno teško precizno odrediti. Različita shvaćanja pojma kulture Raymond Williams sažeo je u tri značenja: (1) opći proces civilizacije u smislu samouzdanja i obrazovanja; (2) vjerovanje, praksu i način života koji razlikuje neku skupinu (etničku, subkulturnu, profesionalnu...) ili neko društvo od drugih; (3) djela i praksu intelektualne, osobito umjetničke aktivnosti. Kada govorimo o kulturnom sektoru, uglavnom se misli na potonje značenje pa ga poistovjećujemo s umjetničkim djelovanjem. Ovu logiku slijede i podjele upravne nadležnosti, ministarstva kulture i upravni odjeli za kulturu, kao područjem koje obuhvaća institucije i aktivnosti koje imaju memorijsku ili stvaralačku funkciju u području umjetnosti. Naravno, ova podjela nije jasno određena tako da u ovim nadležnostima možemo pronaći i elemente

antropološkog shvaćanja kulture i najopćenitije razine kulture kao civilizacijskog procesa.

U praksi je upravo upravna nadležnost važna za određenje kulturnog sektora, pa posljedično i svih mjera koje se odnose na upravljanje ovim sektorom, prije svega mjera kulturne politike. S druge strane, upravo zato što kulturni sektor ima nedefinirane granice vlastitoga područja, kulturna politika postaje vrlo nestabilna. Naime, najčešće odvojena od medijske (i uopće komunikacijske) politike i prostornog planiranja (arhitekture i urbanizma), kulturna politika najčešće se svodi na umjetničku politiku što znači da su objekt njezinog interesa prije svega estetska dimenzija, ukus i simboličke vrijednosti. Ovo je i s teorijskog, ali i praktičnog gledišta nezadovoljavajuće jer djelatna kulturna politika mora razviti odnos prema medijskoj i prostornoj politici, ali i prema obrazovanju i gospodarstvu. Zbog toga je iznimno važno za svaku kulturnu politiku da bude okrenuta međusektorskoj suradnji. U Istarskoj kulturnoj strategiji tom pitanju posvetilo se puno pažnje i određene su aktivnosti kojima je cilj povezati kulturni razvitak Istre s ostalim sektorima, osobito s obrazovanjem i turizmom.

Osim određenja pojma kulture, važno je odrediti i način organizacije kulturnog sektora. Dva su osnovna načina organizacije društvenih odnosa, putem tržišta ili hijerarhija. Priključuje im se i treći, mreža, koja je dovoljno različita od obje osnovne forme. Odnosi regulirani putem tržišta, za što normativnu osnovu predstavljaju vlasnička prava, odvijaju se putem cijena, akteri se najčešće ne obvezuju na dugoročan odnos, a odnose odlikuje iznimna fleksibilnost. U Hrvatskoj je tržištem reguliran tek dio odnosa u kulturi, i to uglavnom onaj koji se odnosi na kulturne industrije, ali i tu su prisutne iznimno velike intervencije države ili ostalih hijerarhijskih razina uprave. Znatno veći dio odnosa

regularan je putem hijerarhijske forme, odnosno administrativnog upravljanja gdje normativnu osnovu predstavljaju radni odnosi; komunikaciju među akterima odlikuje rutina, akteri se uglavnom obvezuju na dugoročan odnos, a sve odnose odlikuje formalizam i odsustvo fleksibilnosti. Izvrstan primjer hijerarhijske forme organizacije društvenih odnosa je Zakon o ustanovama koji propisuje dugoročne obveze osnivača prema ustanovi i određuje rutiniziran način upravljanja. U hrvatskoj kulturi većina je odnosa regulirana hijerarhijskom formom: svi muzeji, knjižnice, arhivi, kazališta, kulturni centri, pučka otvorena učilišta, konzervatorski i restauratorski zavodi kojima su osnivači država, županije, gradovi i općine. Hijerarhijska forma prelijeva se i u druge, daleko fleksibilnije zamišljene, odnose poput financiranja potreba u kulturi javnim novcem. Mrežna forma organizacije društvenih odnosa nije fleksibilna poput tržišne i počiva na određenim dugoročnim odnosima, iako ne tako čvrsto definiranim kao u slučaju hijerarhijske forme. U Hrvatskoj su mreže karakteristične za suradnju među udrugama u kulturi.

Istarska županija je u hijerarhijskoj strukturi relativno samostalna u obavljanju poslova pod svojom nadležnošću bez prevelikih mogućnosti djelovanja izvan toga djelokruga. U kulturnom sektoru Istarska županija je odgovorna za funkcioniranje ustanova kojima je osnivač (Povijesni muzej Istre, Etnografski muzej Istre, Muzej suvremene umjetnosti Istre) i financiranje javnih potreba u kulturi. Funkcioniranje većine ostalih kulturnih ustanova u Istri u nadležnosti je općina i gradova i, manjim dijelom, Ministarstva kulture. Unatoč ograničenim pravno-političkim instrumentima djelovanja (npr. kroz zakonsko-normativnu regulaciju) Istarska županija putem financijskih (npr. financiranje umjetničkih projekata, stipendije, otkupi...) i organizacijskih instrumenata (planiranje, umrežavanje...) djelovanja razvija

kulturnu politiku koja bitno utječe na kulturni život Istre, daleko više nego što to proizlazi iz samog upravnog položaja. Proaktivna uloga kulturne politike u Istri posljedica je decentralizacije kulturne infrastrukture i disperziranosti kulturnog sadržaja u Istri, kao i povezanost kulture i turizma koja prekriva veći dio teritorija Istre. Iz navedenog proizlazi da su mjere koje Istarska županija kroz Istarsku kulturnu strategiju poduzima prije svega financijske i organizacijske prirode te da su sve redom poticajne. Istarska kulturna strategija u tom smislu predstavlja plan maksimizacije postignuća u području kulture u Istri putem raspoloživih instrumenata kulturne politike i u sklopu zadanih nadležnosti Istarske županije za razdoblje od pet godina.

U kulturnom sektoru često se sam govor o kulturnoj politici ili strategiji kulturnog razvitka smatra instrumentalizacijom kulture. Diskurs kulturne politike je takav da pojednostavljuje kompleksnost kulture i svodi je na nešto što ona zapravo nije. Neovisno o tome koja forma organizacije društvenih odnosa prevladava u kontekstu u kojem se razvija kulturna politika, ona se neumitno instrumentalizira ili pojednostavljuje, a najčešće oboje. Tako će na tržištu kultura biti reducirana na razmjensku vrijednost i na nju će biti primijenjeni tržišni principi, dok hijerarhijska forma u kulturi vidi simbolički element koji pridonosi stvaranju društvene kohezije. Danas, kada je prema Andrewu Gambleu menadžerizacija postala ideološkim diskursom u kojem menadžment postaje vodeća snaga u stvaranju uspješnog društva, ona vlada podjednako u svim formama organizacije društva. Kulturna strategija dio je menadžerskog ideološkog diskursa i kao takva predstavlja plan kulturnog razvitka koji bi se trebao temeljiti na analizi tržišta i konkurentnosti. Pitanje do koje mjere će prihvatiti instrumentalizaciju kulture, njezino pojednostavljivanje ili podređenost ekonomskoj racionalnosti

pitanje je na koje će svaki kulturni djelatnik dati različit odgovor: pojedini umjetnici u potpunosti će odbiti uopće i razmišljati o kulturnoj strategiji, dok će drugi objeručke prihvatiti sve principe menadžmenta, pa tako i strateško planiranje.

Istarska je kulturna strategija dio menadžerskog diskursa i ona svakako predstavlja određenu instrumentalizaciju kulture. U ovom slučaju kulturni se sektor instrumentalizira na način da se od njega očekuje doprinos povećanju kvalitete života te društvenom i gospodarskom razvoju. Osim toga, od kulturnog sektora se traži i kulturni razvitak, a pravo je pitanje što uopće pojam razvitka može značiti u kulturi. Strategija kulturnog razvitka Republike Hrvatske ponudila je viziju održivog kulturnog razvitka prema kojoj "održivi kulturni razvitak razumijemo kao razvitak ljudskih interesa i djelovanja koji sve manje opterećuju fond prirodnih rezervi zemlje i postojeće kapacitete infrastrukture i naseljenog prostora, a istodobno potiču užitek u (starim i novostvorenim, materijalnim i nematerijalnim) vrijednostima koje preko umjetnosti, znanosti, obrazovanja te kulturnih igara i običaja povećavaju privlačnost među ljudima". Prihvaćanjem ove vizije kulturnog razvitka možemo napraviti diverziju ekonomiziranog shvaćanja razvitka koja se temelji na rastu (potrošnje i proizvodnje) i kulturalizirati samu instrumentalizaciju kulture da kvalitetu života, društveni i gospodarski razvitak shvatimo upravo u skladu s ovom definicijom održivoga kulturnog razvitka. Kulturni djelatnici koji su radili na Istarskoj kulturnoj strategiji većinom tako i shvaćaju svoj rad u kulturi.

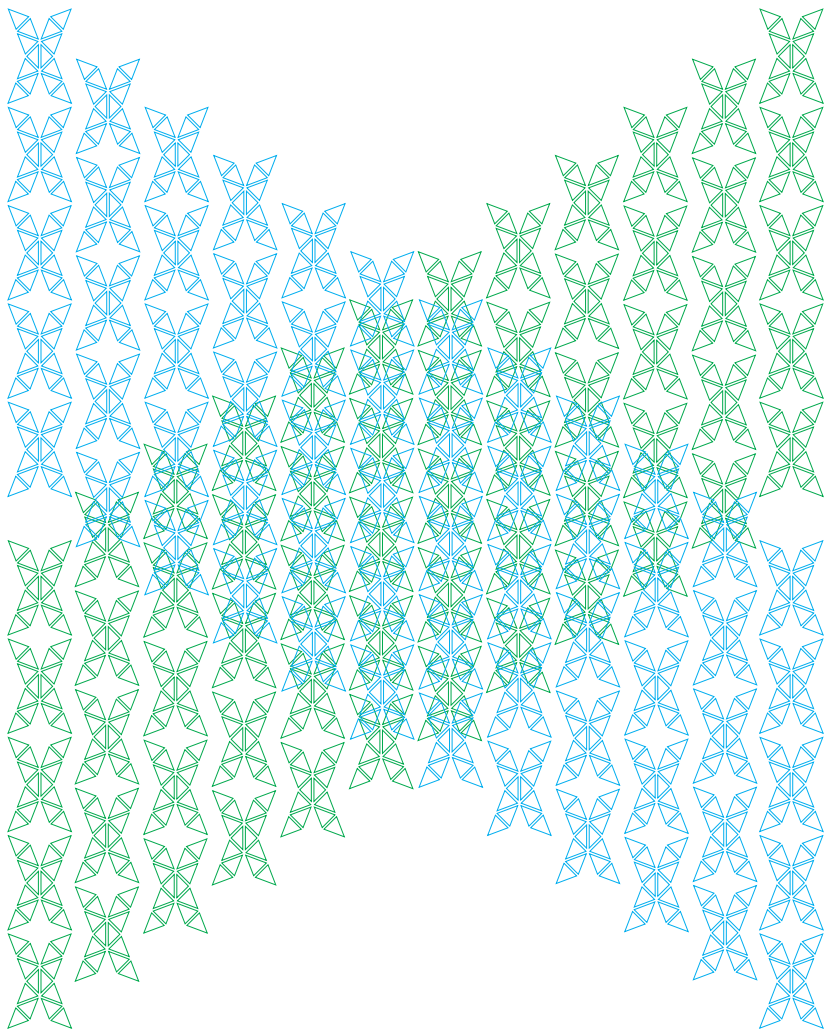
Metodologija

Istarska kulturna strategija usvojena je na 53. sjednici Županijske skupštine Istarske županije koja se održala 06. travnja 2009. godine, sa svim korekcijama i dopunama usvojenim tijekom 2. Sabora kulture u Poreču. Istarska kulturna strategija plod je rada kulturnih djelatnika podijeljenih u osamnaest radnih timova koji su analizirali postojeću situaciju, utvrdili ključne probleme i moguće smjernice razvoja te naposljetku odredili prioritete i ključne smjerove djelovanja Istarske županije u idućem petogodišnjem razdoblju. Peteročlani radni timovi, koji su u dosadašnjem radu pokazali vrsno poznavanje struke, ali i sposobnost promišljanja ukupnog kulturnog razvitka, podijeljeni su prema užim specijalnostima za sljedeća područja: glazbu, film, kazalište, muzeje, materijalnu kulturnu baštinu, nematerijalnu kulturnu baštinu, kulturni amaterizam, književnost, nakladništvo, kulturu talijanske nacionalne manjine, likovnost, galerije, novu medijsku kulturu, ustanove u kulturi, knjižnice, međunarodnu suradnju, sponzorstva u kulturi i medijsku promociju kulture. Osim njih, imenovan je i radni tim sastavljen od predstavnika Istarske županije. Ova podjela nije precizna – radni timovi su se preklapali u područjima svoga stručnog interesa (namjera nije bila stvaranje uskoprofiliranih timova koji će odrediti prioritete isključivo za područje svog stručnog interesa) kako bi promišljali ukupni kulturni razvitak Istarske županije. Nepreciznost određivanja područja je gotovo neizbježna, što smo željeli pretvoriti u prednost stvarajući velik broj radnih timova koji će zalazeći jedni drugima u područje dati novi pogled na mogućnosti i prijetnje s kojima se suočava kulturni razvitak u Istri te potaknuti rasprave o kulturi. Radni timovi bavili su se prije svega mapiranjem postojećeg stanja, utvrđivanjem potreba i eventualnih problema, planiranjem budućeg razvitka i indikatora koji će omogućiti vrednovanje

Istarske kulturne strategije. Radni timovi bili su fokusirani i na analizu unutarnjih snaga i slabosti kulturnog sektora u Istarskoj županiji. Naravno, nije izostala ni analiza političkih, ekonomskih, društvenih, ekoloških i tehnoloških čimbenika iz okruženja u kojem se nalazi kulturni sektor. Ovdje su osobito uočene mogućnosti međunarodne suradnje, ali i opasnosti od smanjenog interesa šire javnosti za pojedine kulturne programe. Osim toga, radni su timovi bili pozvani izraziti mišljenje o svim područjima (zajednički sastanci) kako bi zajednički odredili ključna djelovanja Istarske županije u idućem razdoblju.

Cijeli proces izrade nacрта Istarske kulturne strategije bio je dostupan javnosti putem web stranica Istarske županije na kojima se nalaze zapisnici s ključnih sastanaka i sinteza Istarske kulturne strategije. Građani su mogli izraziti svoje mišljenje o kulturnom razvitku, što su i učinili. Naposljetku, Istarski sabor kulture mjesto je gdje su se okupili kulturni djelatnici u još širem sastavu gdje su svojim sugestijama pridonijeli da Istarska kulturna strategija postane potpuni plan kulturnog razvitka.

Dogovor o prihvaćanju Istarske kulturne strategije ovisio je o kapacitetu međusobnog razumijevanja svih uključenih u proces njezine izrade, kao i svih na koje se strategija odnosi. Rad je protekao u ozračju međusobnog razumijevanja, povjerenja i poštovanja. Jedino u takvim uvjetima moguće je postići dogovor u situaciji kada imamo oprečna gledišta i stajališta. Nepostojanje jedinstvenog razumijevanja kulture, kulturne strategije, ciljeva i aktivnosti koji se definiraju posve je razumljivo i očekivano, i u takvim uvjetima proces stvaranja jedinstvenog nacрта kulturne strategije, u koji se uključio izniman broj kulturnih djelatnika, od svih zahtijeva iznimno međusobno razumijevanje. **X**

Istarska kulturalna strategija

Istarska kulturna strategija dokument je koji određuje prioritete i glavne smjernice djelovanja Istarske županije u kulturi u idućem petogodišnjem razdoblju. Istarska županija ne raspolaže svim instrumentima kulturne politike i tek djelomično upravlja kulturnim sektorom u sklopu upravne i teritorijalne nadležnosti. To znači da je Istarska kulturna strategija određena zakonsko-normativnom regulacijom na državnoj razini te se uglavnom ograničava na financijske i organizacijske instrumente provedbe kulturne politike. To nije malo. Naprotiv, velike su mogućnosti u postizanju ciljeva putem organizacijskih i financijskih instrumenata.

Istarska kulturna strategija i način njezinog nastanka odraz su tendencije Istarske županije za raspodjelom utjecaja između administracije, kulturnih djelatnika i kulturne javnosti u određivanju prioriteta i glavnih smjernica djelovanja. Ova tendencija već je uobličena kroz rad kulturnih vijeća koja su sama odredila prioritete i kriterije prema kojima prosuđuju programe u kulturi, a sada je samo nastavljena određivanjem prioriteta na razini strateškog planiranja.

Istarska kulturna strategija većim je dijelom izraz kontinuiteta u kulturnim djelatnostima i odraz potrebe za unapređi-

vanjem postojećeg stanja u kulturi. Zbog toga većina ciljeva i mjera počiva na dosadašnjim dostignućima i uočenim prilikama za unapređivanje postojećih djelatnosti. Pri tome se ističu dvije odrednice prisutne u svim kulturnim djelatnostima: inzistiranje na suvremenosti pristupa odnosno korespondiranja kulturnih djelatnosti u Istri s europskim kulturnim tokovima, i inzistiranje na kvaliteti, jer su profesionalizam i iznimna selektivnost u izboru kulturnih programa nužni preduvjeti kulturnog razvitka u svim djelatnostima. Kvaliteta i suvremenost podrazumijevaju se u umjetničkim i kulturnim aktivnostima, ali potrebno ih je posebno istaknuti jer određivanje prioriteta znači upravo selektivnost temeljenu na ove dvije odrednice.

Slijedi pregled predloženih prioriteta i ključnih smjernica djelovanja prema kulturnim djelatnostima.

Kinematografija

U kinematografskoj djelatnosti ističu se tri polja djelovanja: filmska produkcija, prikazivačka djelatnost i filmsko obrazovanje. Filmska produkcija u Istri tek je u povojima. U Istri još uvijek ne postoji produkcijska kuća koja je u mogućnosti iznijeti cjelokupnu filmsku proizvodnju. Postoje tvrtke koje su u mogućnosti pružiti različite usluge nužne za proizvodnju filma i one predstavljaju mogući zametak budućih producenstskih kuća. Unatoč minimalnim produkcijskim uvjetima, u proteklih nekoliko godina formirala se generacija filmskih autora koji su ostvarili zapažene rezultate u eksperimentalnom, dokumentarnom, animiranom i namjenskom filmu.

Redovita prikazivačka djelatnost postoji samo u Puli, u nedavno otvorenom kinu Valli. Osim ovoga kina, u Istri se prikazivačkom djelatnošću bave i pučka otvorena učilišta, koja

povremeno prikazuju filmove, te filmski festivali i revije od kojih su najznačajniji pulski Festival igranog filma i Motovun Film Festival. U hrvatskoj postoji inicijativa za osnivanjem mreže art-kina, a aktivnu ulogu u ovoj inicijativi ima i kino Valli. Stvaranje mreže trebalo bi osigurati stalnu prisutnost kvalitetnih filmova. Potencijalni članovi ove mreže jesu i istarska pučka otvorena učilišta koja već ostvaruju suradnju u razmjeni filmskih programa.

Edukacija je osobito problematična; filmska se kultura u školama sustavno zanemaruje iako je prema školskim programima dijelom osnovnog obrazovanja. U tom kontekstu osobito je tragičan podatak da čak ni Škola primijenjenih umjetnosti u Puli nema predmet vezan za film. Neformalno obrazovanje nedovoljno je i samo sporadično vezano uz filmske manifestacije. S filmskim je obrazovanjem nužno što prije započeti jer je jedino tako moguće razviti percepciju filma kao umjetnosti.

Da bi se stanje u kinematografskoj djelatnosti unaprijedilo, potrebno je u sljedećem petogodišnjem razdoblju razviti produkcijske uvjete za filmsko stvaralaštvo i napraviti značajne pomake u razvoju publike. Da bi se ovi ciljevi ostvarili, potrebno je: ulagati u ljudske resurse putem stipendiranja filmskih djelatnika, u suradnji s općinama i gradovima dati financijsku potporu za nabavu opreme potrebne da bi se usluge u području filma diversificirale prema postojećim potrebama, stvoriti županijsku mrežu kina (olakšati već postojeću suradnju i razmjenu sadržaja), utjecati na škole u provođenju programa iz filmske kulture (uspоставiti suradnju s Hrvatskim filmskim savezom i nadležnim upravnim tijelima) i razviti model poticanja školskih nastavnika u upoznavanju djece s filmom odlascima u kino.

Glazba

Stanje u glazbenoj djelatnosti u pogledu koncertnog života, uvjeta stvaralaštva i obrazovanja nije zadovoljavajuće. Niska razina glazbene kulture dijelom je posljedica smanjenog broja sati glazbenog odgoja u školama, nestimuliranja za bavljenje glazbom, gubitkom kriterija na javnim manifestacijama (glazbeni kič), izjednačavanja amaterizma i profesionalnog bavljenja glazbom, što sve zajedno pridonosi urušavanju vrijednosnog sustava u tom području.

Organizacija koncertnog života u Istri odvija se prvenstveno putem glazbenih manifestacija, a one se uglavnom organiziraju bez suglasja s lokalnom umjetničkom zajednicom. Valja uložiti dodatan napor da se glazbene manifestacije organiziraju s dubljim tragom u istarskoj kulturi i omogućiti stavljanje u suodnos domaćeg i inozemnog glazbenog stvaralaštva. U organizaciji koncertnog života postoji golem nesrazmjer u broju kulturnih događaja u ljetnim i zimskim mjesecima, što je potrebno riješiti u suradnji s organizatorima glazbenih manifestacija.

Podrška orkestrima u Istri nije zadovoljavajuća. Simfonijski i harmonikaški orkestri koji djeluju pri Centru za orkestralne djelatnosti Sveučilišta u Puli zapravo počivaju na vanjskim suradnicima. Orkestralnu glazbenu aktivnost teško je razvijati bez kontinuiranog zajedničkog rada i stoga je u suradnji sa Sveučilištem u Puli, koje upravo otvara nove studije (gudački odjel), potrebno izvidjeti mogućnosti davanja podrške kontinuiranom djelovanju orkestara.

Da bi se stanje u glazbenoj djelatnosti unaprijedilo, potrebno je u sljedećem petogodišnjem razdoblju podići opću razinu glazbene kulture, razviti produkcijske uvjete za glazbenu djelatnost i institucionalnu potporu za obavljanje orkestralne djelatnosti.

Da bi se ovi ciljevi ostvarili, potrebno je uspostaviti jasne i precizne kriterije za dodjelu javnog novca, precizno odrediti njegovu namjenu (npr. za glazbu, za kulturni amaterizam...), dati potporu razvoju ljudskih kapaciteta u glazbenoj djelatnosti, u suradnji s općinama i gradovima otvoriti radne prostore za glazbenike te u suradnji sa Sveučilištem u Puli podržati rad Centra za orkestralne djelatnosti, Simfonijskog orkestra i Harmonikaškog orkestra.

Likovna umjetnost

Likovna umjetnost u Hrvatskoj djeluje unutar fragmentiranoga organizacijskog i vrijednosnog sustava. Ova situacija generira niz problema za umjetničku produkciju, tržište umjetnina, potporu iz javnih fondova i, naravno, za muzejsko-galerijsku djelatnost. U tom smislu nužno je stvaranje koherentnog sustava suvremene likovne umjetnosti koji će korespondirati sa sličnim sustavima izgrađenim u drugim europskim zemljama.

Opća razina vizualne kulture izrazito je niska, napose u arhitekturi, uređenju javnih površina (uključuje i skulpture koje se bez kriterija postavljaju na javne površine) u odnosu prema vizualnosti u školama, medijima... Općenito, poguban kontekst za likovnu umjetnost. Nameću se elementarni standardi vizualne kulture koje bi morali zadovoljiti svi prilikom intervencije u javne prostore.

U Istri se prije svega suočavamo s problemom nerazmjera između broja umjetnika i broja galerija, uopće izlagačkih prostora. Činjenica je, u Istri djeluje vrlo malo galerija, a privatne teško opstaju zbog nepostojanja tržišta umjetnina, jer ne postoji izgrađeni sustav otkupa od javnih ustanova ili privatnih (i korporativnih) kolekcionara. Ne postoje razvijene institucije legalnog tržišta umjetnina koje bi obuhvaćale

umjetnike, galerije, stručnjake i vještake, kolekcionare. Nepostojanje tržišta suvremene likovne umjetnosti poseban je problem umjetnicima kojima je ono nužno radi osiguravanja egzistencije. Nepostojanje domaćeg tržišta reflektira se i na položaj umjetnika na međunarodnom tržištu jer u Istri, ali i u Hrvatskoj, ne djeluju ozbiljne galerije koje bi se bavile plasmanom umjetnika na međunarodno tržište putem sajмова ili u suradnji s međunarodnim galerijama. Poseban problem je razvoj tržišta u različitosti interesa aktera koji djeluju u likovnosti. Velik je problem i nedostatak stručnog osoblja koje bi se bavilo galerijskom djelatnošću ili uopće likovnom umjetnošću. Na sve ove probleme nadovezuje se i onaj s izložbenim prostorima koji su uglavnom neprimjereni. U Istri ne postoji niti jedan izložbeni prostor za postavljanje većih tematskih ili retrospektivnih izložbi. Nedostaje i refleksija o umjetničkom radu. Mediji slabo i (li) nekvalitetno prate događaje iz suvremene vizualne umjetnosti a posve nedostaju kritički tekstovi.

Opisano stanje ukazuje na žurnu potrebu za stvaranjem sustava u kojem će se razvijati likovna umjetnost. Ključna je potreba stvaranje informacijskog sustava, informacijskog servisa koji će kontinuirano ažurirati podatke, povezati postojeće elemente u koherentnu cjelinu da se uopće dobije pregled stanja i da se olakša komunikacija i suradnja među akterima. Pitanje stručnog osoblja koje kronično nedostaje u likovnoj umjetnosti moguće je riješiti samo razvijanjem sustava stipendija za specijalizirane studije i otvaranjem mogućnosti zapošljavanja. Nakladništvo u području likovne umjetnosti je relativno dobro, ali i tu ima prostora za pomake nabolje jer je trenutno financijska potpora izdavačima monografija nedovoljna, što rezultira predugim procesom izrade monografija i, posljedično, sporim ritmom izlaženja.

U Istri je izdano 25 monografija likovnih umjetnika, ali nedostaju povijesne sinteze i istraživanja od 50-ih godina naovamo.

Osnivanjem Muzeja suvremene umjetnosti Istre pokušava se odgovoriti na neke od temeljnih problema s kojima je suočena djelatnost suvremene likovne scene. To se prije svega odnosi na produkciju jer Muzej je zamišljen kao produkcijsko središte koje će umjetnicima pružiti mogućnosti za produkciju radova. Osim toga, Muzej će otvoriti i prostor za istraživanja suvremene vizualne umjetnosti i publikaciju radova na tu temu. Naravno, osnovna djelatnost Muzeja je izložbena te će imati važnu zadaću ispunjavanja praznina u izložbenoj djelatnosti organizacijom tematskih, problem-skih i samostalnih izložbi.

Da bi se stanje u likovnoj djelatnosti unaprijedilo, potrebno je u sljedećem petogodišnjem razdoblju podići opću razinu vizualne kulture, razviti produkcijske uvjete nužne za likovnu umjetnost, povećati vidljivost suvremenog likovnog stvaralaštva i dati poticaj stvaranju tržišta suvremene likovne umjetnosti.

Da bi se ovi ciljevi ostvarili, potrebno je dati potporu razvoju ljudskih kapaciteta kroz sustav stipendija, u suradnji s općinama i gradovima otvoriti radne prostore za likovne umjetnike, poduprijeti umjetnike u istupima na relevantnim samostalnim ili skupnim međunarodnim izložbama, u suradnji s općinama i gradovima pokrenuti sustav otkupa radova likovnih umjetnika putem neovisnih ocjenjivačkih tijela, dati potporu nastupima galerija na relevantnim međunarodnim sajmovima suvremene umjetnosti, osigurati potporu stvaranju respektabilne manifestacije iz područja suvremene likovne umjetnosti, osnivanju neovisnih centara za produkciju i promociju likovne umjetnosti te promociju

suvremene istarske umjetnosti putem medija i kroz turističku promociju. Budući da je Muzej suvremene umjetnosti važna poluga u ostvarivanju postavljenih ciljeva, potrebno je što prije pokrenuti njegovu produkcijsku, istraživačku i izlagačku djelatnost, a u tu svrhu potrebno je potpomoći stvaranje stručnog kadra u Muzeju, putem zapošljavanja i specijalizacija, te poduprijeti stvaranje njegova fundusa.

Književnost i nakladništvo

Produkcija knjiga u Istri je respektabilna, što se odnosi podjednako i na kvalitetu naslova i na njihov broj. Nedostaju kapitalni nakladnički projekti s važnom kulturološkom dimenzijom koja prelazi okvire pojedinačnih kulturnih ili umjetničkih djelatnosti. U Istri djeluju vrsni književnici, postoje značajne književne manifestacije i više odličnih organizatora književnih susreta pa se može govoriti o zadovoljavajućoj razini književne promocije.

U financiranju nakladničkih i književnih projekata važno je novac kojim se raspolaže na županijskoj razini usmjeriti u najkvalitetnije projekte, a ne raspacati ga na niz manjih projekata, često upitne kvalitete. Financiranje Županije ponekad daje legitimitet projektima koji nemaju nikakvu umjetničku ili kulturološku vrijednost. Zbog toga treba postrožiti kriterije i promijeniti način rada kulturnog vijeća koje bi trebalo vrednovati tekstove prije odlučivanja o potporama.

U Istri je na području književnosti od iznimne važnosti razviti suradnju sa Sveučilištem u Puli koje je potencijalno žarište budućeg književnog i kulturnog života uopće. Sveučilišni je život posve odvojen od kulturnog života i tu situaciju valja prevladati; važno je podupirati projekte koji će stvarati veze prema akademskim građanima, prvenstveno studentima, i uključivati ih u kulturni život.

Potpore u nakladništvu imaju dvije forme – financijska potpora izdanju i otkup knjiga. Riječ je o različitim modelima sufinanciranja koji imaju različite ciljeve i dosege, pa takvi trebaju i ostati. Valja se oduprijeti nemušt看 pokušajima da ih se izjednači. Potpora izdanjima daje se na rok od godine dana koji je često prekratak za rad na složenijim nakladničkim projektima i u tim bi ih slučajevima trebalo produljiti te uvesti višegodišnje potpore. Potpore izdanjima su općenito premale i postoji tendencija da se vrlo malim, jednakim iznosima potpomažu vrlo različiti, i opsegom i kvalitetom, nakladnički projekti, što ukazuje na nedostatak selektivnosti pri odlučivanju o potporama. Kada je pak riječ o otkupu knjiga, nužno je povećati njegovo financiranje jer se tako popunjavaju fondovi narodnih knjižnica.

Problem s kojim se suočavaju istarski nakladnici je stanje u popratnim djelatnostima – tisku, obradi i doradi knjiga. Naime, tih poslovnih subjekata ima malo i ne odgovaraju suvremenim zahtjevima nakladništva. Ovakva situacija generira niz problema za nakladnike, poskupljuje izdanja i produljuje rokove.

U svim oblicima potpora književnosti i nakladništvu najvažniji kriterij mora biti kvaliteta izdanja. Kvaliteta i estetska vrijednost imanentni su kulturnom djelovanju i zbog toga ovaj kriterij mora biti iznad svih. Tek nakon toga možemo govoriti o regionalnoj specifičnosti i ostalim kriterijima. Zbog toga je iznimno važno poduzeti mjere koje će poticati izvrsnost u književnosti i nakladništvu. Ovo je moguće postići pomnijom selektivnošću projekata koji će dobiti potporu i razvojem mehanizama koji će u odlučivanju staviti težište na stručnu procjenu i onemogućiti sukobe interesa u tijelima odlučivanja.

Da bi se stanje u književnosti i nakladništvu unaprijedilo, potrebno je u sljedećem petogodišnjem razdoblju razviti produkcijske uvjete u književnosti i nakladništvu, podići svijest o vrijednosti kulture i povećati razinu autonomije kulturnog sektora.

Da bi se ovi ciljevi ostvarili, potrebno je poduprijeti razvoj ljudskih kapaciteta u književnosti i nakladništvu sustavom stipendiranja, odrediti nakladničke prioritete (tzv. kapitalna izdanja) i usmjeriti ljudske i financijske resurse u realizaciju ovih prioriteta, potrebno je uvesti autorske stipendije za književnike (prema uzoru na Ministarstvo kulture), poduprijeti međunarodnu razmjenu pisaca te osnovati *rezidens* centar za pisce u Istri. Nadalje, potrebno je precizno odrediti namjenu novca koji se dodjeljuje natječajima za javne potrebe u kulturi i razraditi mjere za sprečavanje sukoba interesa u tijelima odlučivanja. Potrebno je uspostaviti višegodišnje potpore za kompleksne projekte u nakladništvu.

Kazališna umjetnost

Osnova svake kulturne djelatnosti je produkcija, a upravo je produkcija izrazito problematična u kazališnoj djelatnosti u Istri. Osim Istarskog narodnog kazališta, kontinuiranu vlastitu produkciju imaju još jedino Kazalište Dr. Inat i Teatar Ulysses. Povremeno skupine pojedinaca oforme umjetničku družinu koja proizvede poneku plesnu ili dramsku predstavu, no bez kontinuiteta bavljenja kazališnom produkcijom. Razloge ovome problemu valja potražiti u nedovoljnim resursima kojima raspolaže kazališna djelatnost: prostori za rad su neprimjereni, tehnika nije zadovoljavajuća. U Puli postoji dovoljan broj kvalitetnog umjetničkog i tehničkog osoblja koji može proizvesti kvalitetne predstave, no u ostatku Istre to nije slučaj. Poseban problem predstavlja

nepostojanje kriterija za vrednovanje kazališne produkcije; obično se vrednuje reprezentativnost institucije što stvara nepotrebne razlike između institucionalne i izvaninstitucionalne produkcije. Ukupno gledajući, novac je usmjeren više prema manifestacijama nego prema produkciji što ne djeluje stimulativno i dugoročno može predstavljati problem u razvoju plesnog i dramskog kazališta u Istri.

Stvaranje umjetničkog ansambla u Istarskom narodnom kazalištu prijeporna je točka, jer nije argumentirano ni umjetničkim ni ekonomskim razlozima, ali je poduprto zakonskom regulativom. Suvremenom je kazalištu potrebna mobilnost umjetničkog osoblja i projektno organizirano djelovanje kako bi se kvalitetnije iskoristili svi ljudski potencijali u području plesnog i dramskog kazališta u Istri. Napose danas, kad dvadesetak izvođača i autora iz Pule i Istre igra važnu ulogu u hrvatskom i slovenskom plesnom i dramskom kazalištu.

Kazališna ponuda, osim u Istarskom narodnom kazalištu, koje ima ulogu repertoarnog kazališta, i navedenih kazališta Dr. Inat i Ulysses, upotpunjuje se festivalima u Puli, Umagu, Poreču i Svetvinčentu. Manjkavost ovih festivala jest njihova nedovoljna komunikacija s lokalnom umjetničkom zajednicom koju se ne kontekstualizira i ne promovira pa ovi festivali ostaju izdvojeni događaji bez dugoročnijeg utjecaja na kazališni život Istre. Festivali su moguća žarišta kulturne suradnje, mjesta koja povezuju umjetnike, i koja mogu imati vlastitu produkciju koja kasnije nastavlja živjeti i neovisno o festivalu.

Gostovanje kazališnih predstava po istarskim gradovima uglavnom se odvijaju stihijski i bez koncepcije zbog nedovoljne komunikacije među organizatorima i mobilnosti publike. Razvojem mreže gostovanja koja bi počivala na

kvalitetnoj komunikaciji među organizatorima moguće je ovu ponudu znatno unaprijediti.

Nepostojanje kazališne kritike u Istri negativno utječe na kazališne djelatnike i na očekivanja publike. Novinari nisu dovoljno obrazovani za praćenje kazališnih programa, a mediji nisu skloni promociji kazališnih događaja.

Zanemarivanje kazališta u školskom sustavu je očito. Škole đacima ne prenose osnovna pravila ponašanja u kazalištu, a učenicima se ne nudi sadržaj, što ih dodatno udaljava od kazališta. Pozitivan je primjer Pazinski kazališni kamp, manifestacija koja doprinosi razvoju senzibiliteta i ljubavi prema kazalištu, putu mogućeg djelovanja u odgoju publike i budućih kazališnih djelatnika. Neformalno kazališno obrazovanje postoji u nizu radionica i seminara, no bez primjerena kontinuiteta.

Da bi se ovi ciljevi ostvarili, potrebno je razviti produkcijske uvjete u plesnom i dramskom kazalištu, u suradnji s općinama i gradovima ulagati u infrastrukturu za kazališnu produkciju (prostor, tehnika, mobilna pozornica i gledalište), povećati izdvajanja za kazališne produkcije, dati potporu festivalima kao žarištima kulturne suradnje, izbjeći njihovo preklapanje i potaknuti ih na međusobnu suradnju, poticati festivalske produkcije i suradnje gostujućih i lokalnih umjetnika, u suradnji s općinama i gradovima razviti model motiviranja i poticanja nastavnika da djecu upoznaju s kazališnim predstavama.

Novomedijska kultura

Ovo područje kulture, koje uvijek iznova valja definirati, obuhvaća one prakse u kojima se ogleda utjecaj tehnologije na umjetničko stvaralaštvo, gdje se prožimaju socijalno i kulturno djelovanje u suvremenom kontekstu subkulture i

kontrakulture (neprofitni klubovi, interdisciplinarne manifestacije, platforme, internet, mreže...). U današnjim kulturnim djelatnostima prevladava festivalska kultura i novomedijski izričaj. Funkcioniranje organizacija (i pripadajućih prostora, klubova) koje su nositelji ove kulture izrazito je nestabilno zbog financijskih, prostornih i organizacijskih problema: klubovi se zatvaraju jer nisu regulirani odnosi između kulturne i ugostiteljske djelatnosti, nije razvijeno financiranje godišnjih programa, prostori u kojima se odvijaju programi ne zadovoljavaju tehničke uvjete, nedostaje stručnog osoblja koje bi se postojano bavilo novomedijskom kulturom... Djelovanje u području novomedijske kulture ima izrazito nizak status u društvu i goleme materijalne probleme.

Unatoč svim navedenim problemima i nedostatku resursa, programi koji postoje su dobri i ovo je kulturno područje vrelo novih ideja. Programiranje u novomedijskoj kulturi osniva se na prijateljskim odnosima što je dugoročno neodrživo zbog mogućeg drastičnog pada kvalitete programa. Veze s drugim gradovima i inozemstvom, što je izrazito važno za održavanje kvalitete programa, minimalne su zbog nedostatka novca, prostora i opreme.

Da bi se stanje u novomedijskoj kulturi uopće održalo i tek djelomično unaprijedilo, potrebno je razviti produkcijske uvjete, osigurati institucionalnu potporu i povećati društveni status novomedijske kulture.

Da bi se ovi ciljevi ostvarili, nužno je u suradnji s općinama i gradovima ulagati u infrastrukturu za djelovanje u sklopu novomedijske kulture (neprofitni klubovi, radni prostori i oprema), započeti s pružanjem ozbiljne institucionalne potpore novomedijskim organizacijama, potaknuti ulaganja u odnose s javnošću za pojedinačne projekte i programe

te cjelokupno polje novomedijske kulture, a izrazito je važno dati potporu intersektorskoj suradnji.

Materijalna kulturna baština

Istra je područje iznimno bogato materijalnom kulturnom baštinom i zbog toga je u Istri osnovan niz ustanova koje se skrbe o njoj, no koje su dugo bile zapostavljene u materijalnom i financijskom smislu. Tek unazad petnaestak godina obavlja se inventarizacija baštine, ali i dalje ostaje niz problema od kojih valja izdvojiti održavanje i čuvanje spomenika, arhivske, knjižnične i muzejske građe, a čuvanje građe ne odgovara stručnim normama. Dostupnost informacija o baštini je skromna, jer podaci o građi nisu objedinjeni, popisi nepotpuni i tek nominalno javno dostupni (u praksi je njihova dostupnost bitno otežana), a proces digitalizacije tek je na početku.

Veliki izazov konzervatorskoj struci predstavlja zaštita urbanih cjelina, sela i krajobraza koja je nemoguća bez šire društvene akcije, djelovanja niza institucija i podizanja svijesti o vrijednosti kulturne baštine. Značajno ulaganje u zaštitu pojedinih segmenata baštine, prioriteta u zaštiti kulturnih dobara je neminovna strategija, ali gubitkom urbanih cjelina ili krajobraza nepovratno se gubi ambijent života i kulture. Budući da očuvanje urbanih cjelina, sela i krajobraza prvenstveno ovisi o žiteljima tih prostora, potrebno je hitno stvoriti sustav poticaja (besplatnom izradom elaborata i subvencioniranjem kamatnih stopa na kredite za obnovu) tako da ta mjesta postanu poželjnijim životnim prostorima. Važno je podizati svijest o vrijednosti kulturne baštine i svih oblika zaštite. Stanovništvo je potrebno educirati o vrijednostima ambijenta i baštinjenog kulturnog naslijeđa. Ovdje je ključna medijacijska uloga

muzeja, ali i svih drugih aktera koji se bave kulturnom baštinom.

U očuvanju kulturne baštine važno je postojanje obrtnika koji raspolažu vještinama i znanjima da artefakte ili objekte obnove na primjeren način pa je potrebno, osim potpore razvoju profesionalnih restauratorskih zanimanja (u suradnji s Hrvatskim restauratorskim zavodom), stvoriti sustav gospodarskih poticaja za održanje i razvoj tradicijskih zanata i obrta.

Prezentacija kulturne baštine nije na zadovoljavajućoj razini: muzeji ne raspolažu primjerenim izlagačkim prostorima, ne postoji sustav informiranja koji bi pružio osnovne informacije i putokaz do brojnih lokaliteta, niz lokaliteta ostaje nedostupan javnosti zbog neorganiziranosti. Sadašnju razinu prezentacije kulturne baštine valja unaprijediti u skladu sa stručnim normama međunarodne konvencije: podržati dislocirane zbirke i izlaganje *in situ* nasuprot reprezentativnih institucija koje objedinjuju građu na jednom mjestu te osigurati izložbeni prostor u kojem će biti moguće održavati kompleksnije tematske i problemske izložbe. Disperzirana prezentacija baštine (arheološka nalazišta, crkve, zbirke...) mora biti dostupna lokacija zainteresiranoj javnosti (uključujući i turiste). Riječ je o složenom problemu čije rješenje zahtijeva uključivanje niza aktera, mrežu stručnog i tehničkog osoblja te informacijske servise. Primjerice, Arena može biti mjesto gdje se može dobiti informacija o svim lokalitetima rasutim po Istri uz objašnjenja o njihovom sadržaju i upute o tome kako do njih doći, vremenu mogućeg razgledanja...

Da bi se ovi ciljevi ostvarili, potrebno je poduprijeti programe prezentacije kulturne baštine putem izložbi, kompleksnih izložbi (i popratnih didaktičkih programa) i izdavačkih pro-

jekata, digitalizirati arhivsku, knjižnu i muzejsku građu, osnovati informacijski centar u Puli u kojem će biti dostupne informacije o istarskoj kulturnoj baštini, stvoriti sustav poticajnih mjera za vlasnike kulturnih dobara i obrtnike koji posjeduju tradicijske i restauratorske vještine i znanja, otvoriti višenamjenski izlagački prostor, u suradnji s općinama i gradovima dati podršku osnivanju dislociranih muzejskih zbirki i izgraditi jedinstveni depo za čuvanje muzejske građe u skladu s profesionalnim standardima.

Muzeji

Muzeji u Istri uglavnom su završili osnovne poslove s inventarnim knjigama i katalogizacijom zbirki, a sada je važan odlučan korak prema javnosti koja je i korisnik i vlasnik muzeja. Većina muzeja radi na postavljanju suvremenih postava koji će privući publiku, ali i ostvariti obrazovnu funkciju. Gotovo svi istarski muzeji smješteni su u zgradama koje se zbog svoje povijesne vrijednosti svrstavaju u kulturna dobra. Budući da je u takvim prostorima nemoguće izvesti zahvate koji bi ove zgrade podredili muzejskoj djelatnosti, većina istarskih muzeja nema osnovne uvjete za postavljanje kvalitetnih izložbi ni potrebnih uvjeta u depoi- ma zbog nemogućnosti reguliranja oscilacija u temperaturi i vlazi. Ukratko, zgrade u kojima su smješteni muzeji predstavljaju prepreku razvoju muzejske djelatnosti.

Sedam zavičajnih muzeja u Istri nalazi se u problemima zbog iznimne kompleksnosti vlastitih zbirki, osim povijesne i etnografske zavičajne građe često u svome fundusu imaju građu od antičkih predmeta do djela suvremene vizualne umjetnosti, što postavlja iznimne zahtjeve pred zaposlenike muzeja koji često nisu u mogućnosti obraditi tako kompleksnu građu. Ovaj problem mogao bi biti riješen fleksibiliza-

cijom radnih odnosa u muzejima, ali za takvu promjenu nema zakonske osnove. Jedno od rješenja je izdvajanje galerija moderne umjetnosti ili pak preuzimanje likovnog fonda od neke druge institucije koja će omogućiti da ova građa ostane u posjedu i na uživanje građanima Istre. Pozitivna je činjenica da i manje općine počinju stvarati vlastite zbirke. Na taj se način rasterećuju muzeji, a općine dobivaju zanimljiv i njima važan sadržaj. Stvaranje zbirke u manjim mjestima odražava povećano zanimanje za identitet koji je bio ugrožen zbog raznih političkih, socijalnih i ekonomskih promjena i sada se ponovo izgrađuje.

Nedovoljna suradnja među istarskim muzejima, važna činjenica kada se razmišlja o strategiji njihova razvoja, proizlazi iz strukturnih razloga – različiti osnivači koji imaju vrlo različite financijske mogućnosti, različit sadržaj i veličina zbirke i, na koncu, različita javna funkcija. Pa ipak, brojna su područja moguće suradnje unatoč strukturnim uvjetima: edukacija osoblja, razvoj obrazovnih usluga, izlagačka djelatnost, ulaganja u zajedničku infrastrukturu (depoi, izložbeni prostori) i osoblje, međunarodna suradnja i razvijanje suradničkih projekata s drugim sektorima. Osim oskudne suradnje među muzejima, trenutno ne postoji ni dovoljna suradnja muzeja s ostalim institucijama poput arhiva i knjižnica u programima koji bi pobudili zanimanje stručne javnosti i građana.

Da bi se stanje u muzejskoj djelatnosti unaprijedilo, potrebno je u sljedećem petogodišnjem razdoblju raditi na umrežavanju istarskih muzeja i harmonizaciji s profesionalnim standardima u muzejskoj djelatnosti.

Da bi se ovi ciljevi ostvarili, potrebno je u suradnji s općinama i gradovima dati potporu suradnji istarskih muzeja u istraživačkoj, izlagačkoj i izdavačkoj djelatnosti, osigurati razvoj

novih usluga i projekata, potaknuti osnivanja dislociranih muzejskih zbirki i, naposljetku, u suradnji s općinama, gradovima i Ministarstvom kulture početi ulagati u zajedničku infrastrukturu (jedinstveni istarski muzejski depo za čuvanje muzejske građe u skladu s profesionalnim standardima i višenamjenski izlagački prostor).

Knjižnice

Knjižničarska djelatnost izrazito je normirana i za nju su određeni standardi na razini države. S obzirom na prostorne, ljudske i financijske resurse, većina narodnih knjižnica u Istri nije dosegla, ali se približava postavljenim standardima osoblja, prostora (osim knjižnica u Umagu, Novigradu i Puli), opreme, financija i obuhvata stanovništva (oko 15 posto).

Kada u odnosu na iste standarde promatramo školske knjižnice, stanje je daleko lošije: knjižnice ne raspolažu primjerenim prostorima, fond se ne obnavlja na zadovoljavajući način, nemaju dovoljno stručnog osoblja... Situacija u školama donekle se kompenzira tako što narodne knjižnice preuzimaju funkcije školskih, ali to otvara nove probleme narodnim knjižnicama. Nameće se potreba poboljšanja uvjeta u školskim knjižnicama, kompleksne situacije s obzirom na nadležnost različitih upravnih tijela (ministarstva, županija, gradovi i općine).

Narodne knjižnice otvaraju različite odjele koji odgovaraju potrebama građana: odjeli za djecu, mlade, treću životnu dob, zavičajni odjeli, znanstveni odjeli, audiovizualni odjeli... Njihov razvoj iziskuje profilirani stručni kadar, opremu i odvojene prostore. Budući da je Istra multietnička sredina, osjetljivo je pitanje zadovoljavanja potreba nacionalnih manjina (talijanska, slovenska, srpska, bošnjačka...) na njihovo

vim jezicima i u novije vrijeme sve veća potreba za knjigama na stranim jezicima (engleski, njemački, francuski...), prije svega zbog razvoja turizma. Dakle, i ovdje je potrebno proaktivno djelovanje.

Istarske narodne knjižnice napravile su važan iskorak prema razvoju animacijskih i medijacijskih programa, što se ogleda u organizaciji simpozija, sajmova, predstavljanja... Osim toga, knjižnice imaju tendenciju širenja svojih djelatnosti (učenje stranih jezika) i povezivanja s drugim djelatnostima, što otvara nove mogućnosti, ali zahtijeva i nove resurse.

Informatizacija knjižnica poseban je problem jer u Hrvatskoj, nažalost, ne postoji jedinstven računalni program za knjižničarsku djelatnost koji bi olakšao međuknjižničnu razmjenu informacija, programa i knjiga. Koriste se različiti nekompatibilni programi pa postoji potreba za kompatibilnošću.

Da bi se stanje u knjižničarskoj djelatnosti unaprijedilo, potrebno je u sljedećem petogodišnjem razdoblju raditi na umrežavanju istarskih knjižnica i harmonizaciji s profesionalnim standardima u toj djelatnosti.

Da bi se ovi ciljevi ostvarili, potrebno je u suradnji s općinama i gradovima te Ministarstvom kulture i Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa izgraditi središnju deponitarnu knjižnicu za sve knjižnice (sveučilišnu, narodne i školske), objediniti knjižnu ponudu, osnažiti knjižnične usluge, otvoriti nove odjele, dati značajniju potporu proširenju fonda knjiga u zavičajnim zbirkama, na jezicima nacionalnih manjina i na stranim jezicima, te poduprijeti digitalizaciju posebno vrijedne knjižne građe kako bi i ona bila dostupna javnosti.

Nematerijalna kulturna baština

Nematerijalna kulturna baština manifestira se kroz usmene izraze i tradicije, usmenu književnost (uključujući i jezik kao dio te baštine), izvedbene umjetnosti (glazba, ples, kazalište...), društvene navade, običaje, rituale, proslave, znanja (i uz to vezani postupci) o prirodi, te znanja i vještine tradicijskog rukotvorstva. Budući da za nematerijalnu kulturu možemo koristiti i izraz živa tradicija, znači da je bavljenje njome izrazito usmjereno na ljude (i zajednice) i cjelokupni kulturni kontekst, a manje na izolirane pojave, vrste ili žanrove.

Istra je plurietničko i multikulturalno područje koje je zbog brojnih migracija stanovništva, intenzivne kulturne difuzije i transformacija života iznimno bogato nematerijalnom kulturnom baštinom. Nažalost, to bogatstvo nije dovoljno istraženo, dokumentirano i prezentirano. Usprkos visokom vrednovanju nematerijalne baštine Istre na deklarativnoj razini, u praksi nije mnogo učinjeno na njenoj valorizaciji, što možda najbolje ilustrira činjenica da je zadnje sustavno istraživanje nematerijalne baštine Istre obavljeno u razdoblju 1948.-52. Nasuprot stručnom i znanstvenom radu koji kronično nedostaje, prisutan je niz aktivnosti koje se temelje na nematerijalnoj baštini, a koje ju zapravo često iskrivljuju, koriste izvan konteksta i površno interpretiraju što dovodi do pogrešnih zaključaka i definicija određenih fenomena, zanemarivanja drugih, i promicanja pogrešnih znanja o baštini. Kulturna baština često se razumije isključivo u reprezentativnom obliku (scenski nastupi folklornih skupina), a zanemaruje se čitav korpus oblika i pojavnosti nematerijalnog stvaralaštva (dijalekti, shvaćanje svijeta, vještine i znanja o obradi materijala...).

Ne postoje sustavni programi sakupljanja građe i dokumen-

tacije nematerijalne baštine pa su postojeće razasute, a velik dio uopće nije dokumentiran. Zbog neorganiziranog pristupa i očuvanja postojeće građe, kopije dokumentiranih oblika i pojavnosti nematerijalne baštine nisu lako dostupni građanima Istre. Nužno je žurno napraviti županijski registar nematerijalne baštine i sistematizirati postojeću građu, započeti nova istraživanja i prikupiti novu dokumentaciju te stvoriti informacijski servis koji će biti javno dostupan. Od iznimne je važnosti da te poslove obavljaju stručnjaci (etnolozi, etnomuzikolozi, antropolozi, socijalni antropolozi, sociolozi...). Naime, u području nematerijalne kulture niz poslova obavljaju ljudi koji nisu stručni i koji unatoč dobroj volji i entuzijazmu doprinose pojednostavljenju, iskrivljavanju, osiromašenju, pa naposljetku i nestanku brojnih fenomena nematerijalne kulture.

Zadaće Istarske županije, koje proizlaze iz programa zaštite kulturnih dobara, odnose se na stručna istraživanja i analize fenomena koji su u Hrvatskoj registrirani kao kulturna dobra, a namjeravaju se predložiti za UNESCO-ov registar nematerijalne baštine (bitinade, dvoglasje u tijesnim intervalima, itd.).

Da bi se stanje vezano za nematerijalnu kulturnu baštinu unaprijedilo, potrebno je u sljedećem petogodišnjem razdoblju razviti institucionalne potpore u svim djelatnostima vezanim uz nematerijalnu kulturu u skladu s najvišim profesionalnim standardima.

Da bi se ovaj cilj ostvario, potrebno je osnovati Centar za nematerijalnu kulturu Istre (pri Etnografskom muzeju Istre) koji bi obavljao sustavna istraživanja na terenu u svim oblicima i načinima suvremenog bilježenja (audio i videosnimanja *in loco*, intervjui s baštinicima i ostalim informatorima), arhiviranje građe o tradicijskim znanjima i umijećima svih

naroda i etničkih skupina Istre, prikupljanja i katalogizacije sve relevantne građe izvan Istre te njeno znanstveno obrađivanje i digitaliziranje, pružao stručnu pomoć i savjetovanje zajednicama i grupama koje baštine dobro u identificiranju, definiranju, očuvanju, izvođenju i prenošenju dobra (na taj bi način pridonio podizanju samosvijesti zajednica i svijesti o vrijednosti kulturne baštine), ostvarivao pedagošku djelatnost (educiranje stručnog kadra za prenošenje znanja i vještina; organiziranje radionica za zainteresiranu javnost; savjetovanje folklornih i dr. amaterskih skupina), javnu djelatnost organizacijom skupova i simpozija te podupirao izdavaštvo i uspostavljao suradnju sa srodnim institucijama i stručnjacima u zemlji i inozemstvu. Osim osnivanja Centra za nematerijalnu kulturu, potrebno je osnovati i Vijeće za nematerijalnu kulturu pri Istarskoj županiji koje bi se skrbrilo da se programi podržani od Županije provode u skladu s profesionalnim standardima te iniciralo prijedloge i pripremalo dokumentaciju za upis u registar kulturnih dobara.

Kultura talijanske nacionalne manjine

Prava nacionalnih manjina u Hrvatskoj su uređena na državnoj razini (Zakonom o pravima nacionalnih manjina i Zakonom o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina). U tim su propisima odredbe o manjinama temeljito razrađene i od samih manjina povoljno ocijenjene. Istra dosljedno provodi ove odredbe i stanje je talijanske nacionalne manjine zadovoljavajuće s normativno-pravnog aspekta. Postoji prostor za unapređenje kulturnih odnosa, socijalizaciju talijanske kulture, socijalizaciju talijanskog jezika, književnosti, likovne i drugih umjetnosti. Ova socijalizacija je moguća kroz interakciju kultura i njihovo međusobno upoznavanje.

Pitanje socijalizacije jezika neodvojivo je od škola i organizacije školskog sustava. To izlazi iz okvira Istarske kulturne strategije, ali postoji mogućnost suradnje kulturnog sektora s obrazovnim upravo u pitanjima socijalizacije talijanske kulture (primjerice, uključivanjem talijanske nacionalne manjine u izradu programa i udžbenika koji se odnose na zavičajnu nastavu).

Važno pitanje za talijansku zajednicu je i prezentacija doprinosa talijanske manjine istarskoj kulturi i povijesti (u turističkim vodičima, ali i udžbenicima), jer još uvijek nailazimo na stereotipne prikaze tog doprinosa. Naravno, takav ahistorijski pristup nije rezerviran za talijansku zajednicu, nego i za hrvatsku i slovensku te je stoga potrebno provesti znanstvena istraživanja koja će pokazati kako se ove zajednice međusobno raspoznaju u udžbenicima i drugim tiskovinama. Istarska županija trebala bi podržati ovakva istraživanja jer su ona dugoročno iznimno korisna za razvoj kulturnih odnosa.

Osim toga, talijansku zajednicu, kao i druge manjine, potrebno je uključiti u sve aktivnosti koje se predviđaju Istarskom kulturnom strategijom, naravno, ovisno o resursima i potrebama. No, pri tome valja voditi računa da je za talijansku zajednicu specifična raspršenost njezinih institucija izvan Istre, bitne institucije za talijansku zajednicu nalaze se u Rijeci i Kopru.

Da bi se ovaj cilj ostvario, potrebno je razvijati multikulturalizam i interkulturalnu komunikaciju u Istri, unaprijediti socijalizaciju talijanske kulture putem sudjelovanja institucija talijanske nacionalne manjine u provedbi Istarske kulturne strategije (osobito u dijelu koji se odnosi na izradu programa i udžbenika iz zavičajne nastave), kroz potporu programa kulturne razmjene proširiti fond knjiga na talijanskom

jeziku u svim knjižnicama u Istri, poduprijeti programe socijalizacije talijanskog jezika i objavljivanje prijevoda djela istarskih književnika koji pišu na talijanskom i hrvatskom jeziku.

Međunarodna kulturna suradnja

Međunarodna kulturna suradnja danas se razvija različitim tokovima i formama, putem kulturne razmjene, međunarodnih projekata i dugoročnih programa, platformi i mreža, ali i jednostavnim gostovanjima umjetnika i ostalih kulturnih djelatnika. Međunarodna kulturna suradnja u Istri se oslanja na gostovanja stranih umjetnika uglavnom na ljetnim festivalima. Zadovoljavajuća je opsegom, ali ne i kvalitetom, jer gostujući umjetnici ne ostavljaju dubljeg traga na istarskoj kulturnoj sceni i rijetko surađuju s domaćim umjetnicima. Međunarodna suradnja u kojoj sudjeluju istarski umjetnici vrlo je skromna i slijedi utabane staze iz godine u godinu, ponavljaju se ista gostovanja i ne postoji sustavni plan gostovanja tako da se ona uglavnom odvijaju u zemljama bivše Jugoslavije. Uzroci skromnog opsega gostovanja istarskih umjetnika povezani su sa slabom kulturnom produkcijom u Istri, ali dijelom i stavom da se gostovanja umjetnika i kulturnih djelatnika u inozemstvu ne vrednuju dovoljno, nasuprot visokom vrednovanju stranih gostovanja u Istri.

U Istri postoji veliko zanimanje za sudjelovanjem u međunarodnim projektima, osobito onim financiranim programima Europske unije. Unatoč tome što istarske organizacije i Istarska županija sudjeluju u nekoliko takvih projekta, ovaj tip međunarodne suradnje moguće je razvijati kroz kvalitetniji informacijski servis, usluge obrazovanja i konzultacija u razradi projekata. U Istri već postoje institucije koje mogu

preuzeti ove funkcije, poput Istarske razvojne agencije, Zaklade za civilno društvo, EU-Info centra...

Za međunarodnu kulturnu suradnju od iznimnog je značaja postojanje okvira unutar kojega se ona može odvijati. Ovaj okvir treba voditi računa da se olakša i podupre kulturna razmjena nasuprot jednosmjernim gostovanjima, projektna međunarodna suradnja, razvojna komponenta koja će se osnivati prije svega na međunarodnim festivalskim produkcijama, mobilnost na individualnoj razini putem stipendija, usavršavanje i *rezidens* projekti, prioriteta područja međunarodne suradnje...

Da bi se u Istri unaprijedila međunarodna kulturna suradnja, potrebno je u sljedećem petogodišnjem razdoblju stvoriti okvir za to koji će se temeljiti na međunarodnim projektima i kulturnoj razmjeni.

Da bi se ovaj cilj ostvario, potrebno je osnovati Vijeće za međunarodnu kulturnu suradnju pri Istarskoj županiji koje će stvoriti okvir za međunarodnu kulturnu suradnju, odrediti prioritete i vrednovati konkretne prijedloge međunarodne kulturne suradnje. U idućem razdoblju kroz rad Vijeća potrebno je podupirati individualnu mobilnost umjetnika i kulturnih djelatnika, suradnju u međunarodnim projektima, kulturnu razmjenu, razviti informacijski servis za sudjelovanje u međunarodnim kulturnim projektima, pronaći model za edukaciju u području međunarodne suradnje i pružanje konzultativnih usluga.

Međusektorska suradnja

U Hrvatskoj međusektorska suradnja nije uobičajena niti na jednoj razini. Dugotrajna podjela različitih područja po strogo odijeljenim resorima ne korespondira s potrebama suvremenog života, ali i dalje vrijedi apsurdno načelo da se

ove potrebe moraju prilagoditi administrativnoj razdiobi, a ne obrnuto, da se administrativna podjela prilagođava stvarnim potrebama. S druge strane, i sama struka nije sklona interdisciplinarnom pristupu i međusektorskoj suradnji. Struke se kod nas daleko više bave statusom i zaštitom vlastite profesije od drugih struka negoli suradnjom s njima. U takvim uvjetima teško je poticati međusektorsku suradnju, ishod tog nastojanja krajnje je neizvjestan a gotovo je nemoguće ostvariti kulturni razvitak bez suradnje kulturnog s ostalim sektorima. Zbog toga je kulturni sektor potrebno otvoriti prema ostalima i potaknuti međusektorsku suradnju na obostranu korist. Zbog sadašnjih uvjeta nesklonosti prema međusektorskoj suradnji, bit će potrebno dugo vremena da se ona pokrene.

Suradnju obrazovnog i kulturnog sektora, ovisno o točki gledišta, možemo i ne moramo smatrati međusektorskom. U postojećoj resorskoj podjeli obrazovni sustav izmiče izravnom utjecaju kulturnog sektora i zbog toga je potrebno žurno uspostaviti komunikaciju između ovih resora. Prosvjetni radnici koji čine daleko najveći i najvažniji dio obrazovnog sustava u načelu su skloni kulturnim djelatnostima i tu je činjenicu potrebno iskoristiti pri uspostavljanju suradnje. Predmeti koji su ključni za kulturu, poput glazbenog i likovnog odgoja, marginalizirani su, smanjen im je broj sati, a dijelovi školskih programa koji su od iznimne važnosti za kulturu, poput filmske i kazališne kulture, u malom se broju škola provode. Škole rijetko organizirano posjećuju kulturne ustanove ili manifestacije, školska djeca nisu stimulirana da se bave umjetnošću. Studentska populacija gotovo je posve nezainteresirana za kulturna zbivanja. Slika ovakvog stanja dugoročno je pogubna za kulturu jer bez osnovnih informacija o kulturnim djelatnostima i izgrađenog

interesa za kulturu u najranijoj dobi, kultura gubi supstancijalni element, ljude, bilo kao kulturne stvaratelje, bilo kao publiku. Zbog toga je nužno, u suradnji s prosvjetnim djelatnicima, školama i nadležnim tijelima uprave, pronaći načina da se što više kulturnog sadržaja uključi u redovne i izborne školske programe putem odlazaka u kino, kazalište, muzeje i galerije. S obzirom na posredovanje znanja iz lokalne kulture potrebno je u škole uvesti zavičajnu nastavu, interdisciplinarni predmet u čijem bi sadržaju sudjelovao i kulturni sektor.

Suradnja s visokoškolskim i znanstvenim ustanovama immanentna je kulturnom sektoru. Sveučilište u Puli tako predstavlja kadrovsku i znanstvenu osnovu za razvoj kulturnog života u Istri, i u tom smislu potrebno je postojeću suradnju Sveučilišta i kulturnog sektora produbiti na način da se zajednički razvijaju istraživački, edukacijski i umjetnički projekti.

Turizam je važna gospodarska grana u Hrvatskoj, a u njegovom razvitku kultura igra značajnu ulogu. Iako kultura nije primarni motiv dolaska turista u Hrvatsku, njihovo zanimanje za kulturne manifestacije, za upoznavanjem lokalne kulture i povijesti te sudjelovanjem u kulturnim aktivnostima iz godinu u godinu raste. Od pet točaka u kojima turisti u Hrvatskoj iskazuju najniži stupanj zadovoljstva tri se odnose na kulturu: prezentacija kulturne baštine, kvaliteta označavanja znamenitosti i raznolikost kulturnih manifestacija. Kulturni turizam još uvijek nije dovoljno razvijen, iako u Istri imamo niz pozitivnih primjera poput Motovun Film Festivala, Histria festivala, Festivala plesa i neverbalnog kazališta u Svetvinčentu, koji privlače brojne kulturne turiste. Suradnja između turističkog i kulturnog sektora treba imati dvije osnove – razvoj kulturnog turizma

i uključivanje kulture u redovnu turističku ponudu. Kada je riječ o razvoju kulturnog turizma, valja koristiti pozitivna iskustva spomenutih manifestacija i razvijati ponudu. U financiranje manifestacija i uopće ponude koje privlače velik broj turista potrebno je značajnije uključiti turistički sektor. Kada je pak riječ o uključivanju kulture u redovnu turističku ponudu, potrebno je bitno unaprijediti kvalitetu označavanja spomeničkih lokaliteta i povećati dostupnost informacija o svim manifestacijama, spomeničkim lokalitetima, zbirkama, muzejima. Postoji niz mogućih susretništa turističkog i kulturnog sektora i u njima valja razvijati međusobno razumijevanje i zajedničku prisutnost. Ono što bi svakako bilo štetno jest povlačenje jednog sektora pred drugim, obično kulturnog pred turističkim.

Graditeljstvo, arhitektura i urbanizam obrazuju prostor u kojem živimo i u tom su smislu važan dio kulturnog sektora. Veličina područja i način regulacije izdvojili su arhitekturu i urbanizam iz kulturnih djelatnosti i dali im poseban status što se prvenstveno ogleda u društvenom položaju. Bez arhitekture i urbanizma teško je izgraditi koherentnu kulturnu politiku, osobito u dijelu koji se odnosi na likovne djelatnosti i one vezane uz zaštitu kulturne baštine. Arhitektura se danas percipira uglavnom kroz funkciju izgradnje i ulaganja, a svijest o njoj kao dijelu vizualne i prostorne kulture sve više izostaje. Zbog toga je nužno u sklopu kulturnog sektora razvijati kritičko razmišljanje o arhitekturi i urbanizmu, potaknuti raspravu o arhitekturi kao vidu umjetničkog stvaralaštva i raditi na podizanju estetske razine uređenja prostora. U tom smislu potrebno je poduprijeti prezentaciju suvremenoga arhitektonskog stvaralaštva izdavanjima knjiga i javnim raspravama te poticati realizaciju suvremenih arhitektonskih rješenja u svim javnim investicijama.

Želimo li održati izvorni ambijent urbanih cjelina, sela i krajobraza, potrebno je očuvati i tradicijska graditeljska znanja i vještine, kao i razviti nova restauratorska znanja. Potrebno je u graditeljskim tvrtkama i obrtima poticati očuvanje i(li) stjecanje tih znanja kroz subvencije i ulaganje u obnovu kuća i urbanističkih cjelina. Ovi poticaji mogu se odvijati kroz besplatnu izradu elaborata ili subvencioniranja kamata na kredite za obnovu. S druge strane, potrebno je povezati se s graditeljskim sektorom i razviti sustav licenciranja i promocije onih građevinskih tvrtki i obrtnika koji posjeduju i primjenjuju tradicijska graditeljska ili posjeduju restauratorska znanja i vještine. Na taj način, u suradnji s građevinskim sektorom, treba utjecati i na investitore i građevinsku struku da se obnove kuća odvijaju na primjeren način u skladu s tradicijom i pravilima konzervatorske struke.

Postoji još niz sektora s kojima kulturni sektor često ulazi u suradnju u različitim projektima i svaku takvu suradnju potrebno je podržati, naravno, pri tome vodeći računa da se zadržavaju najviši estetski ili drugi kriteriji (poput autohtonosti) koji su važni za kulturu. Kultura mora ulaziti u međusektorske suradnje, ali pri tome ne smije izgubiti sebi svojstvene vrijednosti. Upravo je strah od gubitka ovih vrijednosti i nerazumijevanja često stavljao kulturu po strani međusektorske suradnje. Za prevladavanje međusektorskog nerazumijevanja potrebno je razvijati međusobnu komunikaciju i povjerenje.

Kultura i mediji

U Istri djeluje niz elektronskih medija, dvije lokalne televizije, nekoliko lokalnih radiopostaja, radijska i televizijska ispostava Hrvatske radio-televizije te tiskani mediji “Glas Istre” i “La Voce del Popolo” i internetski portali koje može-

mo odrediti kao istarske. Svi ovi mediji imaju rubrike, priloge ili emisije posvećene kulturi i slobodno se može zaključiti da je zapravo svaki kulturni događaj medijski pokriven – od lokalnih pa do onih čiji značaj uvelike prelazi lokalne okvire. Budući da je priroda ovih medija da prate dnevna zbivanja, razumljivo je da su orijentirani i na praćenje kulturnih događaja. Tematski i problemski pristup nije izražen, ali se svaka turbulencija u kulturnom sustavu prati. Kulturni događaji se mahom prate opisno. Međutim, za kvalitetno bavljenje njima nužna je kontekstualizacija djelovanja i kritička refleksija o samom djelovanju. Budući da postojeći mediji ne zadovoljavaju ove potrebe, potrebno je pokrenuti medijski projekt koji bi ponudio upravo takav tip sadržaja, uz priloge o najznačajnijim kulturnim događajima u Istri, intervjuje i reportaže, a osobit naglasak bio bi na umjetničkoj kritici i problemskim tekstovima.

Informacijski servis

Istarskoj kulturi nedostaju specijalističke baze podataka, poput baza o spomenicima, muzejskoj i arhivskoj građi. One nastaju kao plod dugotrajnog istraživanja, prikupljanja podataka i digitalizacija. Neke od njih su već u nastajanju, neke su detaljno napravljene, no za mala područja. Sva ova nastojanja valjalo bi povezati u složeni informacijski servis koji bi javnosti nudio uvid u specijalističke baze podataka i svim budućim istraživačkim, ali i zainteresiranoj javnosti omogućio brz i kvalitetan uvid u spomeničku baštinu, arhivsku, knjižnu i muzejsku građu.

Specijalističke baze podataka nisu jedino što nedostaje, nego su to i informacije o organizacijama u kulturi, kulturnim manifestacijama i projektima, medijima, itd. Postoji potreba i za bazom podataka koja bi kulturnim djelatnicima

olakšala međusobnu komunikaciju i povezala rasute kulturne događaje u cjelinu. Prema mišljenju brojnih kulturnih djelatnika, takav informacijski servis trebao bi nuditi i informacije o mogućnostima zapošljavanja u kulturi, natječajima za financiranje, stipendijama, nagradama...

Kulturni amaterizam

Kulturni amaterizam odnosi se na kulturne prakse koje se obavljaju na hobističkoj osnovi. Važan je za razvoj kulturne participacije i publike, a vrlo često kulturno-umjetnička društva u manjim sredinama predstavljaju okosnicu kulturnog života.

Kada govorimo o folkloru i svim praksama koje se temelje na nematerijalnoj baštini Istre, napose o plesu i glazbi, ključni je problem što je nematerijalna baština Istre posve neistražena, niti jedna institucija ne pruža stručnu pomoć i to otvara prostore raznim iskrivljavanjima tradicije koja se lažno prikazuju autentičnima. Za razvoj folklornog amaterizma potrebno je istražiti nematerijalnu baštinu i osigurati transfer znanja prema novim generacijama, osobito u uvjetima kada je obiteljsko, generacijsko prenošenje znanja gotovo iščezlo. Osim toga, posebno je važno da sva tijela koja se bave nematerijalnom baštinom ili kulturnim amaterizmom vrednuju autohtonost kao iznimnu vrijednost. Kada je pak riječ o prezentaciji folkloru u Istri, nužno je reorganizirati postojeću Županijsku smotru folkloru, osuvremeniti je i obogatiti sadržajem istarske nematerijalne baštine, uz davanje prioriteta autohtonosti i kvaliteti izvedbe. Većinu resursa trebalo bi usmjeriti na održavanje jedne takve manifestacije, a ona se ne bi trebala sastojati isključivo od prezentacijskog nego i od obrazovnog dijela (organizacija seminara i radionica).

Većina kulturno-umjetničkih društava djeluje u izrazito skromnim uvjetima s nedovoljno financija za održavanje postojećih aktivnosti, pa iz toga slijedi shematiziran rad koji se ponavlja iz godine u godinu i nepostojanje razvojne dimenzije. U tom smislu potrebno je poticati općine i gradove da financiraju redovitu djelatnost kulturno-umjetničkih društava.

Da bi se unaprijedio kulturni amaterizam kao važan oblik kulturne participacije, potrebno je u sljedećem petogodišnjem razdoblju podizati svijest o vrijednosti kulturne baštine i kulture.

Da bi se ovaj cilj ostvario, potrebno je u suradnji s gradovima i općinama poduprijeti rad kulturno-umjetničkih društava, reorganizirati Županijsku smotru folklor (respektabilno mjesto prezentacije autohtonih kulturnih praksi) te osobito poticati prijenos znanja o nematerijalnoj baštini zainteresiranoj javnosti i pružanje stručne pomoći voditeljima kulturno-umjetničkih društava.

Financiranje

Financiranje kulture u Istri većim dijelom osniva se na proračunskom novcu općina i gradova, Istarske županije i Ministarstva kulture. Udio ostalih proračunskih sredstava je minimalan. Vlastiti prihodi kulture mali su i nedostatni za održavanje kulturnih djelatnosti. To se odnosi i na sponzorstva i donacije. No, budući da je proračunski novac nedostatan za obavljanje kulturne djelatnosti, mnoge organizacije kulture prisiljene su potražiti dodatne izvore financiranja. Među njima su najznačajnija dva – sredstva od sponzorstva i ona dobivena kroz financijske programe Europske unije. Trenutno sponzorska sredstva čine minimalni dio proračuna kulturnog sektora, ali čini se da taj sektor još uvijek dovolj-

no ne iskorištava potencijale sponzora za financiranjem kulture. Sponzorska sredstva sada su disperzirana na niz manjih festivala, manifestacija i projekata koji sami za sebe nemaju dovoljno potencijala za privlačenje većih sponzorskih sredstava. Sponzori prilikom izbora projekata uz koji će se vezati vode prvenstveno brigu o oglašavanju jer je sponzorstvo način za stvaranje javne slike tvrtke, njezina imena i logotipa. Zbog toga je sponzorima prvenstveni interes pristup njihovoj ciljnoj skupini i ako se ova ciljna skupina preklapa s onom kulturnog projekta ili manifestacije, razvija se kvalitetan odnos. Ako se pak ove ciljne skupine ne preklapaju, dolazi do frustrirajućeg odnosa koji nije odraz poslovnog interesa.

Da bi se privukla značajnija sponzorska sredstva, potrebno je osnažiti položaj najkvalitetnijih istarskih kulturnih aktera. Mogući način osnaživanja pregovaračke pozicije kulturnih aktera je stvaranje Istarskog paketa, koji može biti sastavljen od nekoliko važnih kulturnih manifestacija i projekata čijim će objedinjavanjem nastati specifičan kulturni proizvod Istarske županije za koji će se razviti značajna medijska promocija (prije svega na nacionalnoj razini) i koji će zajednički nastupiti prema sponzorima. Istarski paket trebao bi biti višegodišnji projekt, koji bi na dugoročnoj osnovi povezoao nekoliko manifestacija i projekata. Taj dugoročan odnos trebala bi slijediti i višegodišnja medijska promocija i potpisivanje dugoročnih sponzorskih ugovora. Ključ uspjeha Istarskog paketa je selekcija kulturnih manifestacija i projekata koji će postati dijelom jednog ovakvog nastojanja. Kulturni sektor ima nekoliko mogućnosti u korištenju financija kada su u pitanju programi Europske unije. To su fondovi zajednice gdje je za europsku kulturnu suradnju moguće dobiti značajno sufinanciranje projekata u iznosu

od 50 posto proračuna projekta (npr. program Culture 2007), fondovi namijenjeni audiovizualnim djelatnostima (MEDIA) i teritorijalni fondovi gdje je na određenom području moguće ostvariti sufinanciranje kulturnih projekata u iznosu od 85 posto proračuna projekta (programi Interreg i Med). Kako odmiče proces približavanja Europskoj uniji, tako bi se financiranje kulture trebale otvarati i nove mogućnosti kroz pretprikladne fondove, ali i operativni fondovi. Istarska županija izravno ili putem svojih agencija ima iskustva osobito u korištenju teritorijalnih fondova, a i drugi kulturni djelatnici imaju određena iskustva u korištenju nekih od njih. Ono što je nužno u sljedećem razdoblju je usmjeriti kulturne djelatnike na korištenje ovih fondova prvenstveno putem edukacije i pravovremenog informiranja o raspisanim natječajima. **X**

Sintetski prikaz Istarske kulturne strategije

Izrada Istarske kulturne strategije pokazala je da u određivanju prioriteta i ključnih smjernica djelovanja Istarske županije dominira nekoliko tematskih područja u koja se mogu grupirati ciljevi kulturnog razvitka u sljedećem petogodišnjem razdoblju. Ova tematska područja odnose se na podršku umjetničkoj produkciji, valorizaciju kulture, umrežavanje i institucionalizaciju, stvaranje novih institucija ili institucionaliziranih oblika ponašanja (odnosa) u kulturnom sektoru. Tematska područja određena su ciljevima, a uz ciljeve se vežu zadaci, odnosno aktivnosti koje bi valjalo provesti u budućem petogodišnjem radu kako bi se ciljevi i ostvarili. Nadalje, uz ciljeve se vežu i provedbena tijela koja će koordinirati aktivnosti i biti odgovorna za provođenje navedenih zadataka. Provedbena tijela imaju, prije svega, koordinacijsku ulogu koju im delegira Istarska županija, odgovorna za provedbu Istarske kulturne strategije, a u provedbi većine zadataka i sama ima ulogu provedbenog tijela. Provedbena tijela koordinirat će rad svih aktera uključenih u provedbu pojedinih aktivnosti ili će pak sama provoditi aktivnosti, ovisno o njihovoj naravi. Uspješnost provedbe Istarske kulturne strategije umnogome ovisi o suradnji Istarske županije s općinama i gradovima na području Istarske županije, ali

i s Ministarstvom kulture te ostalim tijelima državne uprave. Kako je već rečeno, Istarskoj županiji u provedbi Istarske kulturne strategije stoje na raspolaganju prije svega financijski i organizacijski instrumenti kulturne politike. Zbog toga će biti iznimno važno koordinirati aktivnosti Istarske županije i aktivnosti općina i gradova, bilo putem stalnog koordinacijskog tijela, bilo putem *ad hoc* koordinacijskih tijela.

Uz ciljeve se također vežu očekivani rezultati i pokazatelji koji imaju važnu funkciju u evaluaciji kulturne strategije. Naime, pokazatelji su vrlo konkretno definirani kako bi ukazali na to do koje su mjere ciljevi realizirani, odnosno kako bi ukazali na stupanj uspješnosti provedbe Istarske kulturne strategije. Kao pokazatelje ostvarenja ciljeva odredili smo kvantificirane pokazatelje. Iako je kvantifikacija u kulturi vrlo rizična jer kulturne vrijednosti počivaju na intersubjektivnom određenju, a ne na objektivnim mjerljivim vrijednostima, radi lakše buduće evaluacije i praćenja provedbe Istarske kulturne strategije, odlučili smo riskirati i kvantificirati pokazatelje koji se odnose na jednostavan rast (npr. kulturne produkcije) ili na kompleksnije mjerenje intersubjektivne prihvaćenosti (npr. sudjelovanje umjetnika na relevantnim izložbama) koja nam služi kao odrednica kvalitete. Zsigurno je moguće odrediti bolje pokazatelje, ali u njihovom izboru trudili smo se odabrati one koji su dostupni bez kompleksnijih istraživanja, a sve u cilju što jednostavnije evaluacije.

Podrška umjetničkoj produkciji

Podrška umjetničkoj produkciji tema je koja pokriva dva cilja, a to su podrška produkcijskim uvjetima u umjetnosti te razvoj publike i razumijevanja umjetničkog rada. Ono što je identificirano kao problem u Istri jest nedovoljno ulaganje u umjetničku produkciju, što se odnosi na nedovoljno ulaganje u sve resurse nužne za njen

razvoj. Nedostatna produkcija uzrokuje niz negativnih trendova u istarskoj kulturi, od nemogućnosti zadržavanja kvalitetnih kadrova pa do prevelike orijentiranosti na uvoz programa iz drugih regija i zemalja i nedostatne međunarodne suradnje. Stvaranje boljih produkcijskih uvjeta stoga je jedan od najvažnijih ciljeva Istarske kulturne strategije jer je riječ o multiplicirajućem faktoru koji negativno određuje niz karakteristika kulturnog sektora u Istri. Ključni zadaci koje bi trebalo ispuniti odnose se na razvoj ljudskih kapaciteta, ulaganje u prostore i opremu, razvijanje suradnje lokalne umjetničke zajednice i umjetnika koji gostuju u Istri te otvaranje neovisnih centara za produkciju. Osim toga, tu je u likovnoj umjetnosti potrebno proaktivno djelovati na stvaranje sustava koji bi mogao ponuditi odgovor na trenutno stanje u kojem su odnosi između kulturnih proizvođača i potrošača stihijski jer nisu razvijene posredničke uloge (galerijski sustav), a niti sustav akvizicija djela likovnih umjetnika od strane javnog sektora. Naravno, umjetnička produkcija pretpostavlja sudjelovanje svih manjinskih kultura u činu proizvodnje. Pa ipak, zbog simboličnih razloga, ali i stvarne potrebe treba potaknuti razmjenu kulturnih sadržaja između istarskih umjetnika koji se izražavaju na talijanskom jeziku i onih koji se izražavaju na hrvatskom jeziku.

Osim izravne podrške produkciji, u tematsko područje koje smo nazvali Podrška umjetničkoj produkciji uključili smo razvoj publike, kritičke refleksije i razumijevanja umjetničkog rada. Ovaj cilj odnosi se na potrebu kontinuiranog razvoja publike, i to prvenstveno kroz poticanja interesa za kulturnim sadržajem od strane školske i studentske populacije. Čini se da je opadanje interesa ove populacije za kulturu potencijalno velik problem za funkcioniranje kulturnog sektora u budućnosti. Da bi se kod školske populacije pobudilo zanimanje za kulturu, potrebno je razviti suradnju s obrazovnim sektorom na način da se djeca kroz školski sustav upoznaju s umjetničkim i kulturnim sadržajima. Što se pak tiče

nedostatka kritičke refleksije i potrebe za produbljivanjem razumijevanja umjetničkog rada, riječ je o složenom problemu koji nije moguće riješiti s nekoliko mjera. Naime, tu je, s jedne strane, riječ o globalnom fenomenu odsustva točke refleksije, odnosno odsustva imaginarnog pojedinca kojemu se umjetnički rad obraća. S druge strane, riječ je o vrlo lokalnom fenomenu odsustva stručne kritike koje nema prije svega zato što je nema tko napisati. Zadaci koje bi valjalo ispuniti da bi se ovaj problem ublažio odnose se na otvaranje prostora za kritičku refleksiju u široko distribuiranim medijima, prostora za objavljivanje kritičkih i problemskih tekstova i posredovanje tih tekstova što široj javnosti, primjerice putem distribucije uz dnevne novine. Potrebno je također unaprijediti komunikaciju između aktera u kulturi i medijskih djelatnika (novinara i urednika) kako bi se minimalizirala šteta koja proizlazi iz nesporazuma koji se događaju u ovom odnosu.

Valorizacija kulture

Valorizacija kulture odnosi se na potrebu da se podigne svijest o vrijednosti kulture i kulturne baštine te da se poveća vidljivost kulturnog sektora, osobito suvremenog umjetničkog stvaralaštva. Aktivnosti koje se odnose na podizanje svijesti o vrijednosti kulture obično se odnose na reprezentativne prezentacijske aktivnosti koje privlače pažnju zajednice i ukazuju na opće ili posebne vrijednosti prezentiranog. Naime, da bi se podigla svijest stanovništva o vrijednosti kulture koju baštini i koju živi, potrebno je kod stanovništva razviti osjećaj ponosa na materijalnu i nematerijalnu kulturu koja čini ambijent u kojem živi. Tek podizanjem svijesti o vrijednosti kulture i kulturne baštine moguće je internalizirati norme koje se odnose na zaštitu kulturne baštine. U tom smislu zadaci koji su pred nama da bi se ovaj cilj ostvario odnose se na prezentaciju kulturne baštine putem kompleksnih izložbi koje će pratiti i odgovarajući didaktički materijal, ali i putem razvijanja

medijacijske uloge svih kulturnih ustanova te posebnih, kapitalnih izdavačkih projekata (monografije, enciklopedijska izdanja). Osim toga, valja vrijednu baštinu učiniti dostupnom za što su pretpostavka istraživanja i digitalizacija arhivske, knjižne i muzejske građe. Budući da je talijanska nacionalna zajednica dala i daje bitan doprinos istarskoj kulturi, potrebno je podržati sve programe socijalizacije talijanske kulture u Istri, prije svega talijanskog jezika. Povećanje vidljivosti suvremenog umjetničkog stvaralaštva moguće je ostvariti kroz medije, turističku i ostale oblike promocije. No, ovako postignuta vidljivost odnosi se više na priznanje postojanja negoli na stvaran doprinos osnaženju statusa suvremene umjetnosti. Da bi se to postiglo, potrebno je domaću suvremenu umjetnost kontekstualizirati u svjetsku te na taj način pridonijeti vidljivosti suvremene umjetnosti kao nečega što je uključeno u svjetske tokove.

U ovu tematsku cjelinu svrstali smo i povećanje autonomije kulturnog sustava što je cilj koji je izravno povezan s valorizacijom kulture i njezinom sposobnosti za autonomno i samostalno odlučivanje. Iako stupanj autonomije u kulturnome sektoru u Istri nije nezadovoljavajući, ipak postoji prostor za unapređenje. To se, prije svega, odnosi na osnivanje dvaju vijeća za kulturu koja su identificirana kao nužna da bi se ostvarila autonomija u odlučivanju u pitanjima međunarodne kulturne suradnje i nematerijalne kulturne baštine. Osim toga, autonomiju kulturnog sektora moguće je unaprijediti precizno određenom namjenom sredstava koja se dodjeljuju putem natječaja za javne potrebe. Na taj se način uspostavlja jasna veza između namjene financijske potpore i njezine realizacije, čime se povećava transparentnost financijskih instrumenata kulturne politike. Zbog iznimne potrebe u kulturnom sektoru da se pojedini projekti realiziraju tijekom razdoblja dužeg od godine dana, potrebno je uvesti i višegodišnje potpore. Ta potreba osobito je prisutna u kompleksnim izdavačkim projektima koji uključuju

istraživanja, velik broj suradnika, dugotrajan proces prikupljanja materijala i slično.

Umrežavanje

Umrežavanje smo naveli kao jedan od oblika organizacije društvenih odnosa. Za umrežavanje je karakteristično uspostavljanje odnosa koji se temelje na jednoj ili nekoliko varijabli koje potiču međuovisnost. Te varijable mogu biti vrijednosti, ideje, vizije, poslovni interes, itd. Mreže počivaju na akterima i njihovim odnosima. Aktere možemo smatrati čvorovima, a odnose koje razvijaju vezama. Na taj način uspostavlja se struktura koja omogućuje utilitarizaciju komplementarne snage pojedinačnih aktera. U Istri se umrežavanjem aktera u kulturi – pučkih otvorenih učilišta koja prikazuju filmove i kazališne predstave, knjižnica, muzeja, udruga... – može postići jako puno na unapređenju kulturne ponude, ali i na racionalizaciji korištenja resursa. Logika mreže dominira tematskim područjem koje smo nazvali Umrežavanje, ali i sljedećim tematskim područjem koje smo nazvali Institucionalizacija. Umrežavanje se ovdje odnosi na suradnju aktera u kulturi koji stvaranjem mrežnih organizacijskih oblika mogu lakše pristupiti različitim sadržajima i dijeliti ih, mogu zajednički organizirati programske djelatnosti (istraživanja, produkciju, promociju), ojačati pregovaračku poziciju prema drugim sektorima, prema sponzorima i medijima te znatno unaprijediti kulturnu ponudu u sredinama u kojima djeluju. Umrežavanje se također odnosi i na umrežavanje proizvoda kulturnih aktera, rezultata istraživanja i prikupljanja podataka organiziranih u baze podataka, bilo da je riječ o specijalističkim bazama podataka koje trebaju olakšati istraživanja, bilo da je riječ o servisima koji imaju svrhu olakšati komunikaciju i na taj način doprinijeti unapređenju kulturnih djelatnosti. U tematsku cjelinu koju smo nazvali Umrežavanje smjestili smo i cilj koji se odnosi na međunarodnu i međusektorsku cjelinu. Međunarodna

suradnja u svim svojim formama nužna je za kulturni razvitak, dok je suradnja kulturnog sektora s ostalim sektorima u mnogočemu preduvjet opstanka kulturnog sektora, o čemu je već bilo riječi. Umrežavanje je važan organizacijski instrument kulturne politike, ali valja naglasiti da je pri implementaciji Istarske kulturne strategije pred Istarskom županijom velik izazov jer većina aktera koji se trebaju umrežiti nije navikla na mrežno funkcioniranje i nije stimulirana da djeluje putem mreža. Zbog toga će, da bi ovo umrežavanje uspjelo, Istarska županija morati razviti mehanizme putem kojih će stimulirati aktere da sudjeluju u mreži. Naime, iako će kulturni akteri zasigurno sami prepoznati vrijednosti umrežavanja, oni se sami neće odlučiti izaći iz rutiniziranog načina obavljanja poslova ako umrežavanjem neće ostvariti neposrednu korist, odnosno dodanu vrijednost koja će na njih djelovati poticajno. Posebno složen posao bit će koordinacija ove aktivnosti jer uključuje aktere različitih institucionalnih oblika (ustanove, udruge, lokalnu samoupravu) koji imaju posve različite interese.

Institucionalizacija

Institucionalizaciju razumijemo kao proces putem kojega određeni koncept, socijalna uloga, vrijednost, norma ili način ponašanja postaje dijelom socijalnog sustava ili društva kao običaj ili norma tog sustava. Pri tome nam nije toliko važno je li riječ o nematerijalnoj ili materijalnoj institucionalizaciji (npr. kroz stvaranje određene ustanove). Institucionalizaciju kao tematsko područje u Istarskoj kulturnoj strategiji čine ciljevi koji se odnose na pružanje institucionalne potpore djelatnostima vezanim uz novomedijsku kulturu, nematerijalnu kulturu, književnost, glazbu i likovnu umjetnost. Drugi cilj odnosi se na harmonizaciju s profesionalnim standardima u knjižničarskoj, galerijskoj i muzejskoj djelatnosti. Riječ je o potrebi da se ove djelatnosti podignu na višu razinu tako da njihovo djelovanje bude u skladu sa svim profesionalnim stan-

dardima. Za knjižničarsku djelatnost to se odnosi na povećanje sredstava za otkup knjiga, razvoj novih usluga i otvaranje novih radnih mjesta te povećanje prostornih kapaciteta knjižnica. Jedna od ideja je da se izgradi središnja depozitarna knjižnica za sve istarske knjižnice čime bi se dugoročno riješio problem deponiranja knjiga. Slična ideja prisutna je i u muzejskoj djelatnosti gdje bi trebalo izgraditi zajednički depo za čuvanje muzejske građe. Obje ove ideje počivaju na umrežavanju, a uspije li njihova realizacija, pred kojom su brojni izazovi, to će biti novi pristup organizaciji i upravljanju kulturnom infrastrukturom u Hrvatskoj. Jasno je da je riječ o enormnoj uštedi resursa jer je umjesto sedam ili više depoa potrebno izgraditi samo jedan. Samo se nadamo da naposljetku neće prevladati cinično rješenje koje će još veću uštedu ostvariti ne izgrađivši niti jedan. Nadalje, postoji namjera otvaranja niza dislociranih zbirki koje su zbog simboličnih razloga izrazito vrijedne mjestima u kojima se otvaraju, a predstavljaju i potencijalni turistički resurs. Presentacija kulturne baštine *in situ* i otvaranje dislociranih zbirki u skladu su sa suvremenim pristupom prezentacije baštine i konzervatorska struka iznimno podržava ovaj pristup. U nekoliko istarskih gradova u sastavu pučkih otvorenih učilišta ili gradskih i zavičajnih muzeja postoje i zbirke moderne i suvremene umjetnosti te galerijski prostori. Ove zbirke i galerijske prostore potrebno je izdvojiti iz sastava ovih ustanova jer one nemaju stručnog osoblja koje bi se moglo za njih primjereno brinuti. Zbog toga bi zbirke trebalo prepustiti ustanovama koje se mogu primjereno skrbiti o njima ili pak od njih stvoriti profilirane galerije suvremene umjetnosti.

Institucionalna potpora se odnosi na stabilizaciju određenih oblika djelovanja kroz organizacijsku strukturu. U Hrvatskoj je ono što nazivamo novomedijska kultura vezano uz udruge kao organizacijski oblik. Udruge u kulturi nemaju velike mogućnosti financiranja jer je cijeli kulturni sustav prilagođen ustanovama čiji su

osnivači gradovi, općina, županije ili država. Za opstanak udruga i djelatnosti kojom se bave nužni su jednaki ili slični uvjeti kao za bilo koju kulturnu djelatnost i zbog toga je putem institucionalnih potpora (kojima je moguće financirati plaće djelatnika, troškove najma prostora i režija, ulaganja u opremu) potrebno kompenzirati deprivilegirani položaj novomedijske kulture. No, institucionalnu potporu potrebno je pružiti i drugim djelatnostima koje su tek na početku svog životnog ciklusa, a to su Muzej moderne i suvremene umjetnosti Istre, Centar za glazbu i orkestralne djelatnosti Sveučilišta u Puli te Simfonijski i Harmonikaški orkestar, *rezidens* centar "Hiža ud besid" u Pazinu te ustanove koje se tek planiraju otvoriti kao što su Muzej glagoljice i Centar za nematerijalnu kulturu. Centar za nematerijalnu kulturu pokazuje se kao velika nužnost u Istri, koja na relativno malom teritoriju okuplja čitavo bogatstvo jezičnih, glazbenih, folklornih, zanatskih i drugih tradicija koje su nedovoljno istražene i čije je istraživanje od iznimne važnosti za same te zajednice koje baštine ove tradicije. Naravno, djelovanje ovog centra važno je i za razvoj etnografske, etnomuzikološke i drugih srodnih struka, čiji će vrijedan, ali trenutno disperziran rad kroz ovaj centar postati institucionaliziran u svakom smislu ovog složenog pojma. **X**

Istarska kulturna strategija

Glavni tim

Ivan Jakovčić – PREDSEDNIK

ČLANOVI: Sergio Bernich,

Lucija Debeljuh, Mladen

Dušman i Vladimir Torbica

Radni tim za glazbu

Đeni Dekleva

Radaković – PREDSEDNICA

ČLANOVI: Mirjana Veljović,

Dario Bassanesse, Tamara

Obrovac i Vesna Ivanović

Ocvirk

Radni tim za film

Mauricio Ferlin – PREDSEDNIK

ČLANOVI: Tanja Miličić,

Jadranka Đokić, Matija

Debeljuh i Andrej Korovljev

Radni tim za kazalište

Branko Sušac – PREDSEDNIK

ČLANOVI: Anika Miletić,

Dubravka Lampalov, Andrea

Gotovina i Maja Kuzmanović

Radni tim za muzeologiju

Lidija Nikočević – PREDSEDNICA

ČLANOVI: Katarina Marić,

Vedran Kos, Elena Uljančić

Vekić i Jerica Žiherl

Radni tim za materijalnu kulturnu baštinu

Ivan Matejčić – PREDSEDNIK

ČLANOVI: Željko Bistrović, Jugo

Jakovčić, Nataša Nefat i Tajana

Ujčić

Radni tim za nematerijalnu kulturnu baštinu

Dario Marušić – PREDSEDNIK

ČLANOVI: Nuša Hauser, Srđa

Orbanić, Ivona Orlić i Davor

Šišović

Radni tim za kulturni amaterizam

Zdenka Višković-

Vukić – PREDSEDNICA

ČLANOVI: Vinko Šaina, Paola Stermotić, Čedomir Ružić i Noel Šuran

Radni tim za nakladništvo

Jadranka Ostić – PREDSEDNICA

ČLANOVI: Boris Domagoj Biletić, Darko Dukovski, Miroslav Sinčić i Elmo Cvek

Radni tim za književnost

Milan Rakovac – PREDSEDNIK

ČLANOVI: Dean Duda, Daša Drndić, Laura Marchig i Igor Grbić

Radni tim za kulturu talijanske nacionalne zajednice

Silvio Forza – PREDSEDNIK

ČLANOVI: Nelida Milani Kruljac, Elis Geromella Barbalich, Giovanni Radossi i Luka Stojnić

Radni tim za likovnost

Bojan Šumonja – PREDSEDNIK

ČLANOVI: Željko Burić, Alis Radovanović, Alen Floričić i Dean Skira

Radni tim za galerije

Gorka Ostojić

Cvajner – PREDSEDNICA

ČLANOVI: Silvo Šarić, Mladen Lučić, Tomislav Brajnović i Jerica Zihrel

Radni tim za nove medijske kulture

Marino Jurcan – PREDSEDNIK

ČLANOVI: Edgar Buršić, Branimir Slijepčević, Lovorka Lukani i Toni Erdefeld

Radni tim za ustanove u kulturi

Gordana Jeromela

Kaić – PREDSEDNICA

ČLANOVI: Lori Luketa Dagostin, Gordana Restović, Eda Kalčić i Robert Pauletta

Radni tim za knjižnice

Irides Zović – PREDSEDNICA

ČLANOVI: Tijana Barbić Domazet, Nela Načinović, Neven Ušumović i Samanta Matejčić

Radni tim za međunarodnu suradnju

Egle Vošten – PREDsjednica
čLANOVI: Branka Benčić,
Magdalena Vodopija, David
Belas i Željko Marković

Radni tim za sponzorstva u kulturi

Mladenka
Batalić – PREDsjednica
čLANOVI: Sven Semenčić,
Sanjin Berc, Milan Meden i
Sanja Cinkopan Korotaj

Radni tim za medijsku promociju

Bojana Čustić
Juraga – PREDsjednica
čLANOVI: Carla Rotta, Silvana
Fable, Daniela Dorani i
Kristijan Nemet

Radna skupina za izradu Prijedloga kulturne strategije Istarske županije

Mladenka Batalić, Bojana
Čustić Juraga, Đeni Dekleva
Radaković, Mauricio Ferlin,
Silvio Forza, Gordana
Jeromela Kaić, Marino Jurcan,
Dario Marušić, Ivan Matejčić,
Lidija Nikočević, Jadranka
Ostić, Gorka Ostojić Cvajner,
Milan Rakovac, Branko Sušac,
Bojan Šumonja, Zdenka
Višković-Vukić, Egle Vošten i
Irides Zović

Na temelju sastanaka radnih timova i radne skupine, dokumenata i komentara, tekstove i sintetski prikaz kulturnog strateškog plana priredio je koordinator Istarske kulturne strategije
Davor Mišković

ISTARSKA STRATEGIA ISTARSKA
CULTURALE KULTURNA CULTURALE
STRATEGIJA ISTRIANA STRATEGIJA

Istarska kulturna strategija

NAKLADNIK

Istarska županija

ZA NAKLADNIKA

Ivan Nino Jakovčić

VODITELJ PROJEKTA

Vladimir Torbica

KOORDINATOR

Davor Mišković

UREDNIK

Miodrag Kalčić

TEKST

Davor Mišković

LEKTORICA

Jasna Perković

VIZUALNI IDENTITET

Mario Aničić

DIZAJN_URED

Jele Dominis&Mario Aničić

REALIZACIJA

MARA, Pula

TISAK

Kerschoffset Zagreb

ISTARSKA ŽUPANIJA/
REGIONE ISTRIANA

© Istarska kulturna strategija,
travanj 2009.

